

Nagyapó Meséskönyve

**Jutalomkönyv
jó gyermekek számára**

Elbeszélések, mesék, regék és versek

**Szerkesztette:
Pósa Lajos**

BUDAPEST
Singer és Wolfner kiadása

TARTALOM

A kőművesék Juliskája.
Hajtják a tehenet...
Guri, guri, hógolyó!
Kolczvár regéje.
Az okos hangyák.
Jancsi.
Ki a nagyobb?
A tavasz megérkezése.
Öntözködés.
A Nuska és a Luska.
A nagy alvó.
A seregély.
Darázs bácsi.
Gyuri vadász.
Mit dalol a dalos madár?
Az isten kincses kamrája.
Alázatos szolgája!
A Feri pénze.
Piros pünkösdi napján.
Egy levél.
A kis gazdasszony.
A szabad madár.
Ősz.
Téli etető az erdőben.
Fohász.
Matyi a levegőben.
Piroska beteg.
Gyí, lovam! Gyí, Fakó!
Küsmöd katonája.
Özveggy Miskolczi Mártonné kacsái.
A pojácza-kapitány és katonái.
A madaraktól is lehet tanulni.
Núnó és Nünüke.
Csitt! Csendesen!
A csóka.
Mátyás király fája.
Arany szobra előtt.
A kis muszka.
Az erdők királya.

„A Nagypó meséskönyve” írói:

*Abonyi Árpád
Bársony István
Barta Irén
Benedek Elek
Berta néni
Bródy Sándor
Egri György
Endrődy Sándor
Fáy J. Béla
Faylné Hentaller Mariska
Fülöp Áron
Gárdonyi Géza
Gerő Károly
Herczeg Ferencz
Herman Ottóné
Herrmann Antal
Hetyey Gábor
Jókai Mór
Kecskeméti
Kóbor Tamás
Komócsy József
Kozma Andor
Krasznainé
Makai Emil
Mocsáry Béla
Murai Károly
Nógrádi Pap Gyula
Pósa Lajos
Rákosi Viktor
Sebők Zsigmond
Simonyi Zsigmond
Szomaházy István
Tábori Róbertné
Thury Zoltán
Tóth Béla
Tutsek Anna
Ujfalusi Sándor
Zsiga Elek*

A kőművesék Juliskája.

Szines képpel.

Szaporán lépegetett a kis Juliska. Nem érezte a szűrő bogáncsokat, csak azt nézte, hogy minél hamarabb eljuthasson édes apjához azzal a kis kosárával, melyben minden délben ebédet vitt neki. Ha elfáradt leült néhány pillanatra megpihenni, de aztán tovább sietett. És ez így tartott egész nyáron.

Kőműves volt az apja. A falutól kissé távol eső grófi kastélyt javítgatta. Hogy ne töltsön sok időt a jövés-menéssel, az ő kis aranyos Juliskája hordta neki az ebédet.

A grófnak épen olyan korú lánykája volt, mint Juliska. Mikor a grófi lakás előtt elment, bepillantott a vadszöllővel befuttatott folyosóra, bámúlva nézegette a szebbnél-szebb játékokat, a melyek ott szétszórva heverték. Még álmában sem látott olyat. Volt majd akkora bábu, mint ő maga, hosszú szőke hajjal és olyan eleven szemekkel, mintha csak élt volna. Milyen bútorok!

- Jőjjön be és nézze meg, - kis lány, szólította meg egyszer a grófkisasszony, aki egy függő hintaágyon pihente ki a lapdajátékot. Még kezében volt a lapdavitő, és szép szőke fejét a sűrű falombon kívül széles kalap is védte meg a nap hevétől.

Juliska először félénken elfutott, de mikor másodszor is hívta olyan nyájasan, olyan barátságosan, nem tudott ellentállani és bement. Csak nézte, nézte, de a világért se mert volna hozzányúlni. A kis Irma grófkisasszony bátorította és egy pár nap múlva oly jól elmulattak együtt a sok szép játékkal, mintha már évek óta ismerték volna egymást. A nyár folyamán olyan jó barátnők lettek, hogy ha Juliska egyszer késett az ebéddel, a kis Irma elkedvetlenedett és néha jó darabig elébe ment a mezőn is.

Jött az ősz, a munkát a kastélyban befejezték, elmaradt a kis Juliska is. A kis Irma vigasztalhatatlan volt. Szülei eleinte azt hitték, majd elmúlik a szomorúsága, de mikor látták, hogy a vágy mindég nagyobb és nagyobb, nem volt mit tenni: elmentek a kőműveshez és megkérték szépen, hogy adja nekik a kis Juliskát, ők felnevelik, boldoggá teszik.

A szülők sehogy sem akartak beleegyezni, pedig nagyon szegények voltak és Juliskán kívül még négy gyermekük volt. De mikor úgy szerették a Juliskát.

- Adjuk oda - mondá végre az apa elszántan, - hiszen épen azért, mert úgy szeretjük, meg kell tennünk. Ott tanul majd minden jót és szépet, megtanul írni, olvasni, meglásd, anyjok, még sok gyönyörűségünk lesz benne. Nem tudom, nem bánjuk-e meg, ha nem így teszünk. Mi vár itt szegényre mi nálunk? Hátha a jó Isten is így akarja.

Könybe lábbadt a szeme. Majd megrepedt a szíve, csak a felesége előtt akarta eltitkolni.

Fájó szívvel adták oda a kis Juliskát a gróféknak. Pár hónap alatt megtanult írni és olvasni. Szülei elmentek néha megnézni az ő kis Juliskájokat, de csak olyan félve közeledtek hozzá, alig merték viszonzni csókját, ölelését. És ez fájni kezdett a napról napra értelmesebb, okosabb gyermeknek. Nem volt többé oly víg, mint azelőtt. Abból a sok szép meséből, a melyeket Irmácskával együtt olvasott, mindenikből azt tanulta, hogy mily nagy és szent legyen a gyermeki kötelesség a szülők iránt. Juliska nem volt többé a régi. Keresték, fürkészték az okát, de ő kitért minden kérdés elől. Hiszen meg sem tudta jóformán mondani, hogy mi a baja. A hosszú hajú babában már nem lelte örömét. Pedig hogy szerette eleinte, vele aludt.

Jött a tavasz. Olyan szép volt már minden a grófi kertben. A gyermekek ott ütötték fel játszó tanyájukat. Szülei újra meglátogatták. Úgy nézték, bámúlták, hogy mit tud már az ő kis

leányuk. Hogy nézték, mint veti ügyes kezeckéje papírra a szép gömbölyű betűket. Hát még mikor olvasott nekik. Úgy hallgatták, mint a mikor a pap prédikál. Apja érzékenyen vett búcsút:

- Nem látlak most sokáig, drága kis lánykám! Holnap nagy munkába fogok a búzásai tanyán és eltart egész nyáron. Kérd meg a jó grófnét, hogy néha ereszsen el látogatóba.

Ez az erős, izmos ember zokogni kezdett. A gyermek merően nézett reá okos nagy szemével. Úgy szeretne volna mondani: «Vigyetek magatokkal!» De nem mertte, maga sem tudta, miért.

Szülei elbúcsúztak tőle és ő tovább is ott maradt.

Még lehangoltabb lett, mint azelőtt. Úgy érezte magát, mint aranyos kalitkában az erdők szabad madara. Szokás szerint mindig korábban kelt fel, mint Irmácska. Nem tudta megszokni a sok alvást. Rendszeren kinn ült már a lugasban, olvasott vagy írt, mikor a házban még mindenki aludt. Egy szép napon alig pitymallott, már künn járt a kis Juliska, de nem olvasott, mint szokott, hanem ide-oda futkosott. Majd meg-megállott egy helyen és gondolkozott. Mintha valamit tervezett volna. Félve tekintgetett körül.

Egyszerre csak futni kezdett. Néha-néha visszanézett, csak mikor már eltűnt szeme elől a grófi kastély, pihegve akkor ült le pihenni. Aztán újra elindult és meg sem állott, míg haza nem ért. Anyja nagy örömmel kérde:

- Hol jársz te most itt, kis lányom, egyedül?

- Haza jöttem, édes anyám és nem is megyek többé vissza. Ki vinné drága jó apámnak egész nyáron a kis ebédet? Vasárnap óta, mikor mondta hogy hozzáfogott a dolgozhoz, se éjjelem, se nappalom. Tudtam, hogy édes anyám nem hagyhatja itthon egyedül a gyermekeket. Hát az én apám egész nyáron éhezzék? Nem, én ezt nem engedem.

Sírva borúlt édes anyja szerető keblére.

Hajtják a tehenet...

Hajtják a tehenet,
Csingi, lingi, lánga,
Morzsa kutya bezzeg
Az útjokat állja.

„Mit csináljunk már most?
Hogy menjünk előre,
Kerek erdő mellé
A jó legelőre?”

Bőgnek a tehenek
Szomorúan: mú-mú!
Morzsa kutya vakkant:
Vaú, vaú, vaú!

Falu közt a csordás
Magában mit forral?
Közéjük cserdít a
Karikás ostorral.

Guri, guri, hógolyó!

- Gyuri, Lidi, Piroska, kapjátok fel hamar a bundátokat, azután ki az udvarra! Az éjszaka csupa hó lett minden! Nézzetek csak fel a háztetőre, fehérebb lett, mint a mesebeli öreg asszony háza, pedig annak fehér czukorból volt a zszindelye.

Gyurit, Lidit, Piroskát nem is kellett sokáig kérni. Kiszaladtak az udvarra s nagy gyönyörűséggel ropogtatták lábuk alatt a friss havat.

- Gyerekek! Egyet mondok, kettő lesz belőle. Játszszunk ellenséget! Dobáljuk egymást hólabdával.

Ez volt a harcias Gyuri mondókája, a ki generális akar lenni. Csakhogy Lidinek és Piroskának nem volt rá kedvük.

- Csináljunk hógolyót, azután gurítsuk az udvaron mindaddig, a mig akkora nem lesz, hogy süveget tehetünk a hegyibe, seprűnyelet dughatunk két oldalába, azután kifaraghatjuk a szemét, az orrát, a száját és kész lesz - a hóember.

Lidi ujjongva fogadta Piroska tervét, csak Gyuri akart nehezen beletörődni. Ő háborúsdit akar és nem játékot. De kénytelen volt a többségnek engedni.

Piroska azzal vigasztalta, majd harcolhat még igazi ellenség ellen, ha generális lesz.

Lidi már össze is gyúrt egy kis hólabdát és gurítani kezdte.

Kis golyóból nagy golyó,
Guri, guri, hógolyó!

Csak épen akkora volt, hogy két kis tenyere átfoghatta. Egyszer-kétszer Piroska maga végig gurította az udvaron. Mikor a golyó visszakerült, nagyobb volt már, mint a Piroska feje.

Gyuri és Lidi most még csak a szemükkel segítettek Piroskának.

Negyedszer-ötödször a golyó már olyan nehéz volt, hogy egyesült erővel se tudták volna felemelni.

Most már Gyuri is, Lidi is nekigyürkőzött a golyónak, mely egyre nőtt mint az a kis porszem a tündérmesében, a melyből egy egész hegy lesz.

Sorban egymás mögé sorakozva tízszer járták már körül az udvart. De azért ki nem fáradnak.

A vitéz Gyuri kormányozza a kis gurító társaságot. Ő a vezér. Hisz ezzel a hógolyóval egy egész várat lehetne ostromolni!

- Vigyázz! Itt vagyunk a kútnál. Fordulj! - hangzik a jelszó, mintha egy egész sereget vezetne.

A golyó már akkora, hogy a gyerekek fejét is túlhaladja, de azért gurítják örömmel, jó kedvvel, nótát énekelve hozzá:

Kis golyóból nagy golyó,
Guri, guri, hógolyó!

Kolczvár regéje.

Voltál-e már, jó gyermekem,
A búbajos szép Hátszegen?
Ha nem voltál: a képzelem
Gyors szárnyain jer most velem!

Hol a hófödte Retyezát
Alkotja Erdély ős falát:
A szirt fokán még láthatod,
Kolczvárából a bús romot.

Most puszta rom, de hajdanán
Fényes lak állt a szirt fokán,
Szép Kendefi Ilonka itt
Töltötte boldog napjait.

Vig örömtől zengett a vár;
De haj, egyszer a vad tatár
Robogva szállt a vár alá
S Ilon férjét elhurcolá.

Azóta nap ha megy, ha kel,
A jajra csak bús jaj felel.
A puszta vár élettelen,
Ilon szíve reménytelen.

Hiába süt a napsugár,
Hiába zeng a kis madár,
Tavasza ha nyit, mind hasztalan,
Ilonka csak sir untalan.

De im egyszer bús éjjelén,
Egy szép tündér csak megjelen:
Léptén a zaj nem hallható,
De ajkán így zendül a szó:

»Ilonka! Mért sirsz untalan?
A könny, a bú mind hasztalan,
A lánczokat, hidd meg, szegény,
Nem oldja meg férjed kezén.

Dolgozz! Ilon! A szorgalom
Nyomába kél a jutalom.
Henyélve csak elhagy a hit,
A munka éltet boldogit.

Dolgozz! Ne hagyd el így magad
Ha majd lesz annyi aranyad,
Hogy férjed börtönéig ér,
Kinyilik az, csak higgy, remélj!«

Ébred Ilon, de kit se lát,
Ám hallja a tündér szavát,
Távolból is mind zeng a szó,
Álom-e, vagy édes való?

»Legyen álom, legyen való,
Óh ez olyan vigasztaló!
Intő szavad, én Istenem,
Oh, adj erőt, hűn követem.«

És dolgozik a szép Ilon,
Munkás kezén nő a vagyon;
Szívében is nő, nő a hit,
A munka éltet, boldogít.

Egész napon jó és megyen,
Új élet foly völgyön, hegyen.
És lőn megint, miként vala,
A völgyi nép jó angyala.

Sőt estve sem ül tétlenül:
Guzsalyt ragad, erkélyre ül;
Orsója perg, a mélybe száll
És egyre nő rajt' a fonál.

A nép, mely ott a völgyben él,
Csodás dolgot susog, beszél:
Úgy látja, hogy éjfél után,
Tündérnő ül a vár fokán.

Orsója perg, föl és leszáll,
Az orsóján arany fonál,
Fényes csodás e látomány:
Aranyfonó tündérleány...

És száll a hír, Ilon pedig
A szép regén gyönyörködik.
Ilon, Ilon! higj és remélj!
A völgyi nép valót beszél.

Orsód a mint pereg le s föl,
Nézd, mint ragyog, mint tündököl.
Éjfél után a mit fonál,
Aranynyá vált a lenfonál.

Bámul Ilon, s töprenkedik,
A multakon elmélkedik,
Szívébe száll örömsugár:
Tündér szavát most érti már.

Tündérleány, aranyfonó,
Most még többször ott látható;
Csak nő a szép aranyfonál,
Nagy földeket beérne már.

Csak nő a szép aranyfonál,
Minden lenét fölfonta már,
S hogy a végső szálra kerül,
A szép Ilon elszenderül.

És álmodik, és álma szép,
Büvös, csodás tündéri kép:
Arany lepét repülni lát,
Mely elragadja orsaját.

Ereszti ám, a mint halad,
Maga után a fonalat;
S leng a légben, mint a sugár,
A tündöklő aranyfonál.

És messze, messze napkelet
Felé, megáll egy vár felett.
Zord börtön az, s csak néha jár,
Mélységébe a napsugár.

Az álom fényes ablakán,
A szép Ilon csak látja ám,
Hogy a kis lepke hirtelen
A vaskapu zárján terem.

Lehull a zár, - ezer darab...
És im kilép az ifjú rab,
És az arany fonálra lép,
S jó mind elébb, mind közelébb.

Jó gyorsan, mint a gondolat,
Im, itt van már Kolczvár alatt!
Már hallja is lépte zaját...
Nyitják az erkély ajtaját...

Kilép azon szép csendesen,
Szemét befogja édesen...
Ébred Ilon és felsikolt:
Előtte ifjú férje volt.

Az okos hangyák.

Szoba rabjává tett egyszer jó két hónapra a törött lábam. Mikor végre kikelhettem az ágyból, még mindig nem volt szabad a ház elé se mennem. Ha el tudtam vánszorogni egyik széktől a másikig, az már nagy dolog számba ment. Nagyon szomorú napokat éltem. Idegen országban ért a baj; nem volt egy résztvevő lélek, a ki ellátogasson hozzám.

Pedig nem is volt olyan rossz dolgom. Tiszta fehérre meszelt, barátságos kis szobában laktam és ablakom előtt akáczfák virágos lombjai bólingattak. Az unalom se igen bántott, mert mindig tanultam, olvastam és ha belefáradtam, hát elővettem a fűrő-faragó szerszámait és készítettem szivaros ládák deszkájából mindenféle csinos holmikat: ládikákat, óratartókat és képkereteket. Csak az esett nehezemre, hogy mindig egyedül vagyok; a fecskék ugyan elröpültek ablakom előtt, be is néztek az ablakon, de nem sokat törődtek velem, mert a fészekben váró éhes fiaiknak fogdostak bogarakat s ezzel a vadászattal tölt el egész napjuk.

Nagyon megörültem hát, mikor egy délután azt vettem észre, hogy az asztalom alatt hangyák járnak-kelnek. Nem tudom, micsoda repedésen át férközhettek be; elég az hozzá, hogy ott futkároztak a földön és a falon, mintha keresnének valamit. Elmulatoztam a nézésén: hogyan tesznek-vesznek. De csakhamar látni kezdtem, hogy kár örülni ezeknek a kis fekete vendégeknek, mert rájuk illik a közmondás: adj a tótnak szállást, kiver a házadból. Az én hangyáim ugyanis olyan számosan kezdtek kifelé tódulni a fal részéből, hogy nemsokára igazi fekete sereg lett belőlük és az asztal alatt ellepték az egész földet. «Ho-hó, pajtások», gondoltam magamban, «nem úgy verik a cigányt! Hogy alszom én ma éjjel ebben a kis szobában, ha ti elfoglaljátok?»

Már épen söprűhöz akartam nyúlni, mikor azt látom, hogy egy csomó hangya, vagy harmincz-negyven, elszakadva az ezernyi sokaságtól, fölfelé mászik a falon és ott jó magasan eltűnik egy másik repedésben. Nini, hát ilyen titkos barlangokkal van teli ez a fal? Ezt nem is tudtam eddig. És elkezdtem törni a fejemet, hogy vajjon mit művelhetnek a hangyák abban a lyukban? Alig telt el egy perc, a kis hangyacsoport megint kiszaladt abból a felső részből és lenyargalt a földre a nagy hadsereghez. Úgy látszik, tanácskoztak egy darabig és az az ügyes kis előcsapat elmondta, hogy ott fönt jó világ van és az az odú biztos menedékhely lesz az egész népnek; mert nemsokára a roppant sereg föl, a lyuk felé kezdett vándorolni a falon.

«Nem oda Buda!» mondtam magamban. Azzal hirtelen elővettem a hideg enyvvel teli köcsögöt és a vastag ecsettel jó két arasz hosszú, vastag vonalat húztam a repedés alá. Ez az enyvcsík a hangyáknak persze akkora gát volt, mintha mi emberek három-négy öl magas vasúti töltés alá kerülünk. A hangyák még messze voltak, hát nem vehették észre, mit cselekedtem. De mikor a sereg eleje följutott az enyvig, egyszerre nagy rémület és riadás keletkezett a kis fekete vitézek között. Az első, a kik beleütköztek abba a rettentő és veszedelmes akadályba, eszük nélkül visszafordultak és beleszaladtak a sereg közepébe, elmondani, hogy micsoda baj van odafönt. Alig telt el fél perc: az egész hangyavándorlás hirtelen visszahúzódott a földre. A fal megint olyan tiszta lett, mint a tenyerem.

Én meg csak vártam, hogy mi lesz most? A hangyák egy darabig nyüzsögtek lent, mintha nagy hadi tanácsot tartanának. Aztán egyszerre kivált a seregből megint olyan harmincz-negyven főnyi kis csapat, mint előbb és óvatosan, de bátran fölfelé kezdett mászni a rettenetes gát felé. Megértettem, hogy ezeket a többiek küldték előre: gondosan megvizsgálni, mi légyen hát az a hirtelen támadt akadály. A kémlelődő csapat csakugyan nézegetni, lapogatni kezdte az enyv-vonalat. Egy vigyázatlan hangya belé is ragadt menten; de társai, mihelyt látták a bajt, oda rohantak és közös erővel kiszabadították. Mivel pedig a szegény ficzkónak szeme, szája és minden lába úgy tele lett a tapadós enyvvel hogy mozdulni se birt: a hú czimborák

gyorsan és ügyesen megtisztították s a megmentett hangya néhány pillanat múlva már résztvett a vizsgálódás munkájában.

A kis csapat roppant gondosan és most már szerfölött vigyázva kémlelte a ragadós gátat. Először csak egy ponton, és aztán mindig odább és odább. Minthogy a világon mindennek van vége: eljutottak a vonal végére is és ott egy kis tanácskozás után rájöttek a nagy, bölcs gondolatra: nini, hiszen ezt az akadályt ki is lehet kerülni!

De okulva az előbb törtéteken, fölmásztak a már kiszemelt odúig: hátha ott is támadt valami új veszedelem. És eltűntek a lyukban.

Míg ez az okos kis kémcsapat így dolgozott, a hatalmas, nagy hangyasereg szép csöndesen lent várakozott az asztal alatt.

Kis idő múlva az apró kémek ismét előkerültek az odúból. Meggyőződtek, hogy ottan nincsen semmi baj, minden a régiben van. És nagy örömmel szaladtak le a sereghez, vargabetűt csinalván az enyv-vonal körül, megvinni a jó hírt, hogy: «Jöhettek, pajtások, megszűnt a veszedelem, csak egy kis kerülő utat kell tennünk.»

Az egész sereg csodálatos rövid idő alatt megtudta, hogy bízvást föl lehet menni abba a barlangba. És tüstént fölfelé indult a nyüzsgő vándorlás, roppant nagy fekete S betűt irván le a falon a ragadós gát körül, a mint óvatosan kerülte a veszedelmet.

Alig telt el egy negyedóra, az egész sereg bevonult az oduba és az utolsó hangya is eltűnt a részben.

Ismét egyedül maradtam kis szobámban és imádó csodálattal emeltem föl lelkemet a jó Istenhez, a ki ily parányi tereméseitek is adott elég okosságot ahhoz, hogy szegény kis életüket eszesen óvják meg a veszedelmektől. És hálát is adtam a jó Istennek, hogy ily szép példában mutatta meg nekem nagy bölcseségét és kegyelmét.

Jancsi.

Ne gondoljátok, hogy valami kis borzas hajú fiúcskáról akarok beszélni. Koránt sem, hanem a nagyszájú fiatal csókáról. Palika kapta ajándékba és ő nevezte el Jancsinak.

Nem is mondhatom el, mennyi örömet szerzett ez a csóka Palikának, milyen hamar megbarátkoztak egymással. Már három nap múlva együtt jártak a kertben, az udvaron, Jancsi persze többnyire a Palika vállán.

Szegény Czirmos cicza, nem volt már oly kedves Palikának, mint ez a fekete madár. Jancsi okoskodni kezdett nagyon. A mi fényeset talált: gyűszűt, tűt, gombot, mind összeszedegette s a kertben elrejtette. Volt aztán zűrzavar, mikor az eltűnt fényes tárgyakat keresték. Sokszor csak napok múlva találták meg.

Ezt a kis hibát leszámítva, meglehetősen viselte magát Jancsi egy pár hónapig. Ennek jutalmául Palika húga varrt neki egy iczi-piczi piros nadrágot, piros házi sapkát. Így sétált aztán Jancsi az udvaron, akár egy kis király. Ha láttátok volna ilyenkor, mily örömmel szemlélgette öltözetét!

Jó magaviselete azonban nem tartott sokáig, mert egyre nőtt, erősbödött, kényesebb, erőszakosabb kezdett lenni. Minden állatot kénye-kedve szerint megcsipkedett.

Jancsi uralkodni kezdett a kis Czirmos felett. Ha nem tetszett neki valami, egyszer-kétszer körülfordult, csupa mulatságból nagyot koppintott csőrével a feje búbjára. Gondolhatta is ilyenkor a kis Czirmos: csak egyszer kerülhetnél körmöm közé, te piros nadrágos csóka!

Nem sokáig kellett várnia. Egy délután, a mint az udvaron kergették egymást, Jancsinak szemébe tűnt az udvar közepén valami kerek építmény. Mi lehet az? - gondolta magában s kíváncsi természeténél fogva tüstént odarepült.

Ez a kerek építmény nem volt egyéb, mint egy rosta. Palika állította fel egy pálczára akként, hogy a pálczikára kötött hosszú zsinegnek a végét, ha veréb ment a rosta alá a piros búza-szemre, megrántotta egy rejtkehelyről s a veréb fogva volt.

Jancsi semmivel sem törődve, a rosta alá ment, hogy ennek belsejét is megtekinthesse. Czirmos pedig ezalatt unalmában a földön végig húzódó mozgatható zsineghez kapott, zsupsz! a rosta leesett, Jancsi fogoly lett.

A nagy dörömbölésre Czirmos oda futott s ügyes ugrásokkal kapott a Jancsi ki-kicsúszt farkához, míg csak abból egy toll maradt. Képzeltetek, milyen furcsa gavallér lett Jancsi így tollatlanul a piros nadrágban, piros házi sipkában!

Ki a nagyobb?

Szines képpel.

Lilikének selyemcsokros, nagy, csipkés kalapja alól úgy kukucskált ki rózsapiros arcza, mint kis fecske a fészekből.

Fecske volt ő is. Csicsergő, repkedő, vidám kis madár - és oh, ma milyen boldog! Máskor is az, de ma, de ma!... Nem, az lehetetlen, hogy mindenki ne tudja, mi történt ma! És ha nem is tudják, de észreveszik, meglátják, bizonyosan.

Ime, hiszen mindenki oly kedvesen néz reá; vidáman mosolyognak rá mintha meg akarnák czirógatni rózsabimbó arczocskáját. Oh jó emberek, ti látjátok, úgy-e, a Lilike örömét!

Fürtös, lengő aranyhaja be van fonva és selyemszalaggal megkötve!

Az a csunya, libegő-lobogó aranyhaj! Hogy verdeste mindig a vállát, hogy röpült mindig a szemébe, ha futkosott.

De ma végre anyuska befonta iczi-piczi fonatocskába és rózsaszín selyemszalaggal megkötötte.

Lilike most boldogan megy Mari kisasszony oldalán a ligetbe, babáját is viszi az ölében.

A ligetben Mari kisasszony leül egy padra, könyvet vesz ki zsebéből és olvas. Lilike únja magát s fészkelődik a padon.

Tudja, hogy elmenni nem szabad, de ott ülni olyan unalmas!

Amoda át, hol a tóban a hosszúnyakú, fehér hattyúk úszkálnak s az aranyszemű szent-györgyvirágok nyílnak a fű között, - egy kis fiú áll a parton. Zsemlyemorzsát dobál be a hattyúknak a vízbe.

Ez nagyon mulatságos lehet.

Az a kis fiú épen olyan, mint Bandika, a nagybácsi fia. Bizonyosan az is, mert ennek is piros selyembélésű matróz-kalapja van, mint Bandinak.

Bandi mindig bosszantotta őt lobogó, fürtös hajáért. Hogy bámúlna most, ha meglátná: milyen símán be van fonva!

Egy kis kutya is van ott; egy fehérszőrű, jókedvű mopszli ugrándozik mellette. Jaj, de kedves!

Mari kisasszony meg se moccan.

Most egy lépést tesz előre, aztán még egyet és még egyet, és hátrafordul.

Mari kisasszony úgy elmerült az olvasásba, hogy nem vett észre semmit.

Lilike gyorsan siklik tova, mint egy kis gyík.

Bátran halad előre, egyedül az ismeretlen úton, a fehér hattyúk és a piros selyembélésű matróz-kalap felé.

Egyszerre váratlan akadályba ütközik. Egy széles, mély árok állja útját.

Lilike leguggol az árok mellé s tünődve vizsgálja. Néhány lépéssel fennebb volt a palló, de ő azt nem tudta s pár percnyi gondolkozás után vígan mászik le az árokba.

Egy kissé sárosan ugyan, de nevető szemmel, kipirult arczczal bukkan fel az árok másik felén. Csak akkor komolyodik el egy kissé, mikor észreveszi a nagy barna foltokat a rózsaszín ruhácskán, s az agyagcsizmákat, melyek kis cipőjére ragadtak.

Azonban hamar megvígasztalódik, mert ott van már a tó, fénylő vizével s a fehér hattyúkkal és ott a kis fiú is.

Nagyobb baj az, hogy az a kis fiú mégsem Bandi, hanem egy egészen idegen kis fiú.

Lilike csodálkozva, sőt kissé haragosan áll meg előtte.

- Te, miért nem vagy Bandika? - szól durczásan.

A kis fiú csak nézi ámúlva-bámúlva és nem felel. Az igaz, nehéz is lenne arra a kérdésre felelni.

- Én Pali vagyok, - szól végre hosszú szünet után. - És a hattyúk szeretik a zsemlét. Én is szeretem!

Ezt a hattyúkra értette, de alkalmasint a zsemlére is, mert letör belőle egy darabot és megeszi.

Lilinek tetszik a dolog. Letör ő is egy darabkát a Pali zsemléjéből, egy kis morzsát a hattyúknak dob belőle s a többit megeszi.

Pali álmétkodva néz hol Lilire, hol a zsemléjére és sírásra áll a szája. Azonban meggondolja magát s inkább egyet harap a zsemléből.

- Adjunk a hattyúknak is, - szól Lilike, miközben szintén harap egyet a zsemléből.

Pali belenyugszik, hogy ennek így kell lenni s hűségesen megosztja zsemléjét Lilikével és a hattyúkkal. Egyet harap ő, egyet Lilike, egy morzsikát - de csak kicsit - dobnak a hattyúknak. Annyi élelmesség azonban mégis van benne, hogy igyekeznek nagyobbakat harapni, mint Lili.

A kis kutya farkcsóválva ugrálja őket körül. Neki nem jutott a zsemléből. A babának sem. Elkeseredtek nagyon, a kutya is, a baba is - de nem szóltak semmit.

- Nekem van otthon egy lovam - szólt Pali, mikor elfogyott a zsemlé, s egy darabig szótlanul nézegették egymást Lilivel.

- De igazi ló és igazi farka is van, lószórból!

- Miért nem lovagolsz most rajta? - kérdé Lilike, féloldalról pislantva rá, mint egy kis pintyőke.

- Nem szabad kihozni a szobából. Képeskönyvem is van, apának meg van egy puskája!

- Oh, puskája apának is van, - mond Lilike. - És nekem van tizenkét babám. Az egyik csupa porcellánból van. Ez itt ni! Aranygyöngynek hívják. Neked nincsen babád?

- Nincs. Én nem játszom babával. Az csak lányoknak való. Én fiú vagyok - felel Pali önérzetesen.

- De az enyémekek mind gyönyörűek, - védelmezi magát Lilike. - Az egyik tudja mondani azt is, hogy »papa, mama«. És sírni is tud. És már mind nagyok. Mind a tizenkét baba húsz - száz éves. Én tudok számolni is egész százig.

Pali hallgat. A számolás neki gyöngye oldala. Nem szereti, ha azt emlegetik.

- Játszszunk valamit, - szól. - Játszszunk lovasdit! Én leszek a kocsis, te leszel a ló. Apa és anya ott ülnek a padon és én odahajtalak téged, gyí-gyí, és aztán te nyeríteni fogsz előttük, mint a kicsi fehér ló a czirkuszban!

- Én nem nyéríték - feleli Lilike. - Én nem leszek ló. Nekem már be van fonva a hajam és nem repül úgy, mint a lónak. Látod-e, milyen szép? Selyemszalag is van benne!

Hátrafordul, hogy megmutassa Palinak az ő nagy büszkeségét s úgy illegeti-billegeti magát, mint egy kis vörösbeigy.

Paliban azonban felébred a pajkosság s hirtelen megragadva a Lilike rózsaszínszalagos kis hajfonatát, jól megránczálja, mintha csak egy aranyszálakból kötött csengetyű-húzó lenne.

Lilike egy pillanatig megdöbbenve áll ott; azt se tudja, mire vélje e váratlan támadást. De a másik percben már hátrafordul s vállon kapva Palit, úgy megrázza, mint egy kis liszteszsákot. De még ezzel sem éri be, hanem piff-puff jobbról is, balról is, jól megpüfföli a kis fiút.

Pali meglepetésében hangos sírásra fakad és leül a fűbe. Erre Lilike is azonnal elérzékenyedik s a megvert gavallér mellé telepedve, még hangosabb zokogásba tör ki.

Aranygyöngy baba is sír, a fehér szőrű Bodri kutya pedig ott sétál körülöttük s hol egyiket, hol másikat lökdösi meg az orrával.

Végre is Lilike únja meg hamarább a sírást és sáros kezecskéjével végig dörzsöli arcát, mely könnyel, zsemlemorzzával és barna agyagfolttal szépen ki van tarkázva.

Egy darabig csak nézegeti Palit, aztán megszólítja.

- Ne sírj többet, Pali!

- De én sírok, - felel durczásan Pali.

- Miért sírsz?

- Mert megütöttél!

- Nagyon fáj?

- Nem fáj egy cseppet sem, - felel Pali.

- Hát akkor miért sírsz?

- Mert megvertél, pedig én vagyok a nagyobb!

- Nem, Pali, én vagyok nagyobb!

Pali hitetlenül néz reá.

- Hogyis ne! Hiszen te csak ilyen kicsi vagy, ni?

- Nem igaz. Én már nagy vagyok. Én már tíz-tizen-húsz éves vagyok.

Mihelyt számokat kezdenek emlegetni, Pali azonnal elhallgat. De erősen tünődik magában, vajjon csakugyan nagyobb-e Lilike? Nem, ez mégis bánthatná, hogy ilyen csöppecske leány nagyobb legyen, mint ő.

- Mérjük meg magunkat! - kiált fel örömmel s felugrik a fűből.

- Jaj de jó! - tapsol Lilike s ő is felugrik.

Egymás mellé állanak s méregetik magukat: ki a nagyobb? Pali ravaszul fölágaskodik lábujjhegyre; nem látja senki, csak a Bodri, meg az Aranygyöngy baba, de ők nem szólnak.

Csakugyan Pali a nagyobb, ezt kénytelen Lilike is beismerni, azt láthatja Mari kisasszony is, ki Lili felkeresésére indult s e pillanatban megjelenik előttök.

- Szent Isten! - kiált magánkívül - mi lett belőled, gyermek!

Bizony, mi lett belőle!

A fűben, a szent-györgyvirágok között, a fehér hattyúk közelében hever a szép csipkés bébékálap; Bodri épen most ránczigálta jól össze.

És hova lett a rózsaszín selyemszalag Lilike hajából - és mi lett a szép, síma kis hajfonatból?...

Összekúsálva, kibomolva göndörödik vállára és rózsaszín ruháján egész térkép van rajzolva, agyagból.

- De hát miért szöktél el, rossz kis Lilike? Mit csinálsz itt?

Lilike lesüti a szemét. Aztán odahajol a még mindig szepegő Palihoz és megsimogatja arczát.

Aztán Mari kisasszony felé fordul s dicsekedve mondja:

- Megvertem Palit, mert megtépte a hajamat! Pedig ő a nagyobb!

A tavasz megérkezése.

Micsoda hintó ez? A tavasz hintója.
Fényes napkeletről jön a fecske, gólya.
Pintyőkék, gerliczék, csakhogy újra látunk!
Mondjatok egy szép dalt! Isten hozott nálunk!

Megzendül az erdő, megzendül a róna,
Reszket a bokrocska, rügyezik a rózsza.
Égre száll a dalos madarak imája,
Fényes napszemével mosolyg az ég rája.

Öntözködés.

Jó reggelt, rózsaszál,
Kékszemű ibolya!
Jó reggelt, gyöngyvirág!
Jó reggelt, viola!
Harmatos kertemben
Gyöngyharmatot szedtem...
Nesze friss rózsavíz,
Aranyos kis szentem!

Itt van a kikelet,
Viríts, viríts, virág!
Köszönt a pacsirta,
Neked áll a világ.
Rózsavízzel áldás
Szálljon a fejedre!
Hol a piros tojás?
Hulljon a zsebembe!

A Nuska és a Luska.

Volt egyszer, hol, hol nem - volt a világon két kis leány: az *Annuska* meg a *Nelluska*. Ikertestvérek voltak és nagyon hasonlítottak egymáshoz, csak az volt a különbség köztük, hogy Nuska mindig jókedvű volt és mosolygott, Luska meg többnyire durczáskodott és haragosan nézett.

Megegett, hogy össze is perlekedtek, de a Nusi akkor sem haragudott sokáig, hanem mosolyogva szólongatta mérges kis testvérét, ki ilyenkor hátat fordított neki és elment valamelyik sarokba duzzogni.

Mikor ez az eset megegett, a mit én itt most elbeszélék, - mert igaz történet ám ez, úgy hallgassátok - hát épen vasárnap délután volt. Katicza az a jó kis szolgáló, a gyerekeknek ilyenkor kukoriczát szokott pattogatni.

Tudta is ezt minden arra való gyerek a hetedik szomszédig s a Nuskával, meg a Luskával együtt mind egy rakásra verődtek a tűzhely körül, lesni azt a pompás, illatos csemegét, a mit, tudom, hogy ti is szerettek - s a mit a Kati a rostában a lobogó lángok fölött ügyesen pörgetett jobbra-balra. Aztán körbe fogóztak és énekelni kezdték a szokásos pattogató nótát:

Forgasd, pörgesd,
Kis Katicza,
Jól ki pattogj,
Kukoricza!

A konyha már megtelt a frissen pattogó kukoricza édes, meleg illatával; egy-egy szem magasan kiugrott a rostából vígan felelgetve a gyermekek mondókájára:

Pitt, patt, pad alatt,
Miért nem hoztál kanalat!

A gyermekek nevetgélve, sikoltozva, egymás hegyén-hátán kapkodták a földről a szép fehér „kakasokat”.

Ez volt aztán az igazi víg multság!

A kakasok már jól kitarajosodtak. Katicza a rostát le-leemelte a tűzről s elégedetten mondogatta:

Olyan fehér, mint, a hó,
Jaj de pompás, ropogó!

Mire a gyermekek tapsolva, ugrándozva kiabálták:

Icza-ricza,
Kukoricza,
Siccz az útból,
Czirnos czicza!

Ki a kalapját, ki a kötőcskáját tartogatta. Katicza mindenkinek adott egy pár marékkal, - ha ott lettetek volna, nektek is adott volna - aztán a falról levett egy szépen fonott kis fehér szakajtót, tele halmozta tetejével, úgy adta az ikertestvéreknek.

- No, most kiki menjen haza. Ti meg, Nuska, Luska, üljetek ki szépen az ajtóküszöbre, tegyétek le a szakajtót magatok közé, úgy egyetek belőle, mert úgy illik a jó kis testvéreknek. Veszekedés, sírás ne legyen, mert a mama megharagszik.

Elszéledtek a gyermekek szépen. A két kis leányka is közre fogta a szakajtót úgy ballagott az ajtó felé, de a mint a küszöbre letelepedtek, hát a Luska egyet gondol, fogja a szakajtót s az ölébe húzza.

Nuska se rest ám, hanem visszahúzza.

- Az én ölembe legyen a kosár, mérgeskedik Luska.

- Azért is az enyimbe! - ellenkezik Nuska.

Addig-addig húzták, ránczigálták, míg a szép kis szakajtónak leszakadt a fülecskéje s a *kakas* - a kukoriczának színe-java - kifordult a pocsolóába, a hol a lubiczoló, falánk réczék nyomban neki estek.

Tas, tas, tas...
Háp, hip, háp!
Nekünk is jut
Legalább!

A kis szakajtóban nem is maradt más, csak a *tyukja*. Luska pedig szokás szerint sírva fakadt.

- No, no, ne sílj, Lusikám, nem baj, nem baj... nesze, együk meg, a mi maladt, itt van egy malékkal... no, egyél...

De Luska durczásan kiütötte a kezéből, mire aztán Nuska is sírni kezdett.

- Megmondo-o-om a mamána-a-ak! - zokogta.

Megszepten erre a kis mérges s mielőtt Nuska a mamához ment volna panaszra, fölszedte magát s a kerti bokrok közt szépen elsomfordált.

- Nelluska!... gyele vissza... nem mondom meg a mamának... mál nem sílok... gyele, kapsz klumplit, nalancsot... mindent...

Máskor hogy futott vissza Luska az ilyen édes biztatásra. A krumpli, meg a narancs! A két legjobb dolog a világon mindkettőjük előtt. De most vissza se nézett. Maga se tudta, hova megy, csak azt tudta, hogy ő elmegy és vissza se jön többé.

Hát ment, mendegélt. Az óperencián innen, de a kerítésen már túl járt. A szérűskertbe jutott, ott pedig volt egy gonosz tyúk, a ki, ha gyereket látott, berzenkedve futott neki és csapkodta szárnyával, úgy féltette tőle szép, aranyos, pelyhes kis csibéit.

Luska el volt szánva, hogy világgá megy. Még a gonosz tyúktól se riadt vissza, hanem belépett a kis vadászkunyhó nyitott ajtaján, a honnan a jó vadász bácsi a madarakat szokta lesni hajnalban, meg estefélé is, de most bent volt a városban. Luska hát felállt egy székre, levette a szőgről az ostort, a min a bácsi a Csóri kutyát szokta vezetni, mikor nem akarja, hogy szaladgáljon, s azzal jobbra-balra csapkodva, vitézül áthaladt a majorudvaron is. A tyúk nem is mert közel menni hozzá, csak messziről kiabált utána:

Kitri-kotty,
Kotkodács!
Illik lánynak
A korbács.

Luska húzta maga után a korbácsot és haladt sietve. Már a mezőre is kiért. Az út mellett egy kis barázdabillegető sétálgatott. Csodálkozva nézett a kis leányra; szép szelíd hangon megszólította:

Czi-cziczuska,
Zabgaluska...
Hol jársz, hol jársz,
Édes Luska?

Luska nem felelt, csak ment nagy dúzzogva.

A barázdából egy kis búbos pipiske szállt föl, az is rászólt:

Csíki szűr,
Pipitér,
Mérges gyerek
Kicsit ér!

Luska rá se hederített. Már közel volt az erdő, hallatszott a rigó víg füttye, arra figyelt, azt hallgatta a kis leány:

Dió, dió,
Flürelió!
Zöld erdőben
Lenni mi jó!

Sietett, hogy ő is mihamarabb ott lehessen.

Ezernyi vadvirág nyílt az erdőben, egyik szebb, mint a másik. A madárkák ágról ágra szökdécselve csicseregtek, daloltak. Luskának olyan öröme telt abban, a mit itt látott, hallott, hogy azt se tudta hirtelenében, hova nézzen. Egyik virágtól a másikhoz szaladt. Szerette volna leszedni valamennyit. Szedett is annyit, a mennyi a csöpp markába, meg a kötöcskéjébe belefért. Majd egy szép aranyos lepke után kezdett futni, a mely egyre beljebb csalogatta maga után az erdőbe. A hazatérés eszébe se jutott, még az uzsonnáról is megfeledkezett. Hanem aztán úgy egy jó idő múltán mégis csak észrevette, hogy éhes, akkor visszafordult és hazafelé indult.

Azaz, hogy indult volna, ha tudta volna, merre van az az otthon. De nem tudta ám! Minél tovább haladt, annál nagyobb fák vették körül; akármerre nézett, csak fa, fa, bokor mindenütt. Utat hiába keresett kifelé, míg egyszer aztán, halálra fáradva lerogyott a fűbe és keservesen, oh, igen - nagyon keservesen sírni kezdett...

Éhes is volt, fáradt is és most már félni is kezdett, mert a nap nyugvóban volt s az erdőben lassankint egyre sötétebb lett. A fű harmatos, fázni is kezd és - se takaró, se párnácska, se mamácska...

Már a virágait elszórta mind csak a Csóri korbácsa volt nála, azt szorongatta iczi-piczi kacsójában és nézte sírva, míg bele nem fáradt, aztán mit tehetett mást - újra kezdte...

Otthon ezalatt felforgatták érte az egész házat, az egész utcát, az egész falut. Persze hogy nem találták. A cselédek lóttak-futottak; a mamácska sírt, rítt, jajveszékelt, kezét törte. Szörnyűség volt azt látni is.

Nususka vigasztalni próbálta czirógatta, csókolgatta:

- No, ne sílj, mamácska, ne sílj!... kapsz klumplit, nalancsot... mindent...

De a mama csak sírt tovább; hát szegény Nuska mit tehetett... ő is rákezde és sírt, a hogy csak tőle telhetett.

Mind hiába! nincs a Luska, nincs és nincs! Mikor legjavában lótnak-futnak, keseregnek s a mama már a sok sírástól beszélni is alig tud, haza érkezik a városból a vadász bácsi, a kit kis leányok olyan nagyon szerettek. Mindig is hozott nekik valamit a vadásztáskában: csigabigát, tarka gyíkot, kis nyuszit. Egyszer egy szép kis eleven *pelét* hozott, annak nagyon megörültek, azóta csak úgy hítták a bácsit a kis lányok: *Pele bácsi*.

Mikor a mama nagysírva elbeszélte Pele bácsinak, hogy a kis Luska elveszett, a Pele bácsi körülnézett, hogy hol látná azt a korbácsot, hogy a Csóri kutyát hozzá kösse és elmenjenek a kis leányt keresni. De a korbács nem volt sem a helyén, sem az ágyon, sem a lóczán...

Ekkor hirtelen eszébe jutott valami! Tudta, hogy a kis Luska nagyon szeretett az ostorral játszani, hátha ő járt itt és elvitte magával!

Nosza, füttyent egyet a Csórinak.

Az okos kutya egyenesen a szemébe néz.

Hol a korbács, édes kutyám?

- Nem tudom én, kedves gazdám.

Keresd, hozd el izibe!

- Futok, futok sebtibe...

Azzal szaglászni kezd körös-körül, neki lódúl, s mint a villám, ide-oda cikázva keresztül vágat a szérűskerten, át az országúton, be az erdőbe. A gazdája alig győzte követni s el is tűnt volna szeme elől, ha koronkint vissza nem fordul érte, nézni, hogy jön-e utána.

Mikor aztán a Pele bácsi a Csóri nyomán haladva elérkezik egy kis tisztásra, hát már ott látja a Csórit ülni a kis Luska mellett, a kinek az arczocskája veres és dagadt volt a sok sírástól, a hangja meg egészen rekedt. De azért így is kedves volt, mikor Csóri nyakát hizelegve simogatta és szívrehatóan könnyögött neki:

- Csólikám, édes jó kicsi Csóli, csak most az egyszél vigyél haza... soha, soha sem leszek nál mélgesz, adok neked klumplit, nalancsot, mindent... csak vigyél haza mamához.

Mondtam már, hogy a Csóri okos kutya volt, hát ezt a beszédet is jól megértette. Szeretettel nyalta végig a Lusika könnyes arcát, az ostort gyöngéden kivette a kezéből és odafutott vele a gazdájához.

Ez pedig ölébe kapta a kis szökevényt, a ki mind a két karját nyaka körül fonta s fejcskáját a Pele bácsi vállára hajtva szépen el is aludt, mire hazaértek. Úgy vette át az édes mama, a ki ágyacskájába fektette, betakargatta és ott sirdogált mellette még jó sokáig - hanem most már örömeiben.

Azután, ha néha - ritkán, nagyon ritkán - a Luska makranczoskodott, csak annyit mondott a mamácska:

- Kitegyelek az erdőbe?

Nyomban úgy megszelídült, mint egy galambfióka, és szót fogadott és a Nusikát soha se bántotta többé.

A nagy alvó.

Furcsa história,
De megtörtént egyszer:
Korán akart kelni
Szegény Jónás mester.
Megszólal a kakas:
„Fölkelne, ha tudna,
De mikor úgy alszik
Mindig, mint a bunda!”
Kotkodákol a tyúk:
„Bújék el, csak bújék!
Van is a világon
Ilyen álomszúszék!”
Dorombol a czicza:
„Hálósipka, kabát!
Átaluszik Jónás
Tizenkét éjszakát!”

Szegény Jónás mester
Mérgesen hallgatja,
Czicza, tyúk és kakas
Hogy mulatnak rajta:
„Várjatok csak, lurkók!
Megmutatom mégis,
Hogy fel tudok kelni
Korán reggel én is.
Hamarabb köszöntöm
A derengő reggelt,
Keltő órát veszek,
Az, tudom hogy felkelt.
Kelts föl, édes órám,
Hajnalhasadáskor,
Czicza, tyúk és kakas
Ne csúfoljon máskor.
Ébreszsz fel álmomból
Zörgő lármát csapva,
Mikor a mutatód
A négyet mutatja.”
„Jól van, édes gazdám,
Csak te aludj bátran!
Négy óránál tovább
Nem maradsz az ágyban!”

Jónás mester korán
Elbontja az ágát,
Édesen aluszsza
A boldogok álmát.
Mikor a mutató
A négyet mutatja,

Felkiált az óra:
„Itt az idő, rajta!
Kelj föl, Jónás mester
A paplanas ágyból!
Gyűjti már a mézet
Méhe a virágról.”
Birreg-berreg, zörög
Az ébresztő óra,
Hej de Jónás mester
Nem hallgat a szóra.
Ágyút süthetnének
El a füle mellett:
Neki csak sóhajtás,
Csak viráglehellet,
A boldogok álmát
Horkolva aluszsza,
Ő tőle, ha tetszik,
Ránk törhet a muszka.

Az ébresztő óra
Megharagszik szörnyen,
Látja, hogy Jónással,
Nem boldogul könnyen.
Kapja az ütőjét
Szörnyű haragjába’
Jó nagyokat koppint
Jónás homlokára.
Szegény Jónás mester
Egy perczre fölébred.
De azután megint
Uj álomba mélyed.
Dalol a pacsirta
Kék ég sugarában,
Szántóvető ember
Szántogat vidáman.
Kiabál a kakas:
„Fölkelne, ha tudna!
Szegény Jónás mester
Alszik, mint a bunda!”
Kotkodákol a tyúk:
„Bújék el csak, bújék!
Van is a világon
Ilyen álomszuszék!”
Dorombol a cicza:
„Hálósipka, kabát!
Átaluszik Jónás
Tizenkét éjszakát!”

A seregély.

A madarak szeretik az emberi hangot utánozni, különösen a seregély, ki tisztán és érthetően ejti ki a szavakat.

Egy madárkereskedőnek volt egy ilyen seregélye élénk, fecsegő madár. Kora reggel, ha gazdája a boltot kinyitotta, ezzel fogadta: «Jó reggelt, kedves gazdám, jó reggelt!»

S ha valaki a szomszédból átszólt a madárkereskedőnek, a seregély mindig valami hamissággal felelt.

Nagy híre kerekedett az okos seregélynek. Mindenki látni kívánta a madarat, csak úgy tódultak a boltba, persze vásároltak is.

Nem is győzte a madárkereskedő seregélyét kényeztetni és dicsérni, a ki az ő vagyonát megalapította. Föltette magában, hogy hálás lesz a seregély iránt.

A madárkereskedővel szemben lakott egy előkelő úr, kinek Flóra nevű leánykája szintén nagy gyönyörűséggel hallgatta a seregély csevegését. Megkérte édes atyját, hogy vegye meg neki a seregélyt. A madárkereskedő eleinte sehogysem akart kedves madarától megválni, de addig-addig, hogy mégis eladta.

Flóra édes atyjának nemsokára el kellett utaznia. Mikor visszatért, azt vette észre, hogy Flóra már nem törődik annyit madarával. Később kimentek az erkélyre, a hol a seregély aranyos kalitkában ide s oda ugrált. Alig, hogy Flórát észre vette, rögtön megszólalt: «Flóra rossz», «Flóra engedetlen».

Flóra atyja csodálkozva nézett, hol a madárra, hol leányára, sehogyse tudta, mit jelentsen ez a beszéd. Az ő jó, kis Flórája, a kire sohase volt panasz, megváltozott volna az ő távollétében? Hogy valami történt arról meg volt győződve.

Hivatta a Flóra nevelőnőjét, ki azután elmondta, hogy Flóra engedetlen volt édes atyja távollétében. A madár a nevelőnő szavait megtanulta.

Flóra atyjának elborult az arcza, de Flóra hozzá futott, átölelte s könnyek közt kért édes atyjától bocsánatot. Édes atyja megbocsátott. A seregély nemsokára így csevegett: «Flóra kedves», «Flóra engedelmes».

Darázs bácsi.

Duruzsolgat darázs bácsi:

- No virágok, mostan ácsi!

Duruzs, duruzs, dorom, dorom,
Mézet ide, parancsolom!

- Darázs bácsi, méz már nincsen,
Nem is kaphat semmi kincsen,
Itt voltak a jó méhecskék
És szép szóért mind megvették.

- Duruzs, duruzs, jaj, haragszom!
Minden virág rossz gazdasszony.
Rontom-bontom, mézet ide.
Hitvány méhek, egyszeribe!

- Darázs bácsi, a mi mézünk
Nem eladó, kell az nekünk!

- Nem adtok? Jó, nem is kérek,
Felfallak mind, csunya méhek!

De a méhek kardhoz nyúlnak,
Melege lett darázs úrnak,
A sok kard úgy megszabdalta,
Hogy még most is látszik rajta.

Gyuri vadász.

Gyuri ugyancsak bátor legény. Vállán puskát hord, két karjával az elejtett vadakat szorongatja. A kecske csodálkozva nézi az ő elkerített aklából a Gyurit, s hosszú szakállá úgy remeg, mintha azt mondaná:

- Bizony nem hittem volna, hogy Gyuri ilyen vakmerő ficzkó!

Gyuri ugyanis régóta sóvárogva szemléli, a hogy apa néha kora reggel egész sereg vendéggel vadászatra indul a mezőre, a nádasba vagy az erdő zúgó fái közé. Ő még alszik olyankor, de egy pillanatra mindig fölébred, mikor apa homlokon csókolja. Este vigan tér vissza a kifáradt vadászó társaság, tarisznyájukról nyuszik lógatják le szomorúan félrebillent fejüket. És harmadnap vagy negyednap savanyú mártásban kerül az asztalra a nyulacska és mama így szól hozzá délben:

- Egyél, fiacskám, ezt apa hozta.

Hej, ha Gyuri egyszer egy puskát kaphatna kezébe, mindjárt menne vadászni. Jaj! szegény nyuszik, micsoda pusztítás lenne akkor a himbáló vetések között s hány jámbor nyúlmama keresné hiába az ő eltűnt, szerencsétlen fiacskáját!

A Gyuri anyja így szólt egyszer:

- Ha jól viseled magad, kis fiam, a nyáron veszek neked egy puskát!

Gyuri máskor sem rossz fiú, de most alig tudott elaludni örömeiben. Mindig arra a pompás puskára gondolt. Milyen jól viselte magát, gyerekek, de milyen jól! Gyuri lemondott arról is, hogy az ujját a szájába dugja, mert úgy hallotta, hogy a komoly férfiak nem dugják a szájokba az ujjokat. Nem tört össze egyetlen cseréptányért se, nem mászott be az ólba a tyúkok közé, inkább ott maradt a szobában, a hol a kisasszony az ő Margit testvérét mindenféle csodálatos betűkre tanította. És bár Gyuri nem volt több, mint öt esztendő, pár hét alatt megismerkedett a csúcsos *A* betűvel, a gömbölyű *O*-val, sőt az ösztövé, egyenes *I*-vel is.

Anyja a nyár elején selyempapirosba takart jószágot adott a kezébe:

- Nesze, kis fiam, jól viseltesd magad, azért adom.

Gyuri kibontotta a selyempapíros. Tudjátok-e, mi volt benne? Egy puska, gyerekek, egy igazi puska! Ha az ember beletette a hosszú nádvegyét, s a puska kakasát lehúzta, akár oroszlánt vagy tigrist is löhetett volna vele. De a Gyuriék birtokán nem igen kóboroltak tigrisek és oroszlánok, s így Gyuri, egy meleg nyári délután, vadászatra indult a kertbe, hol tarka pillangók és nagy, bűgő szarvasbogarok röpködtek a terebélyes fák között.

Gyuri, vállán a puskával, lassan, vigyázva indult meg a ribizkebokrok között, de hiába nézett, hiába kutatott, vadat nem látott sehol. Gyuri azt hitte, hogy a diófák közül majd szembe jön vele valami elefánt vagy vízi ló. Egyszeribe lepuffantja mindakettőt; de biz sem elefánt, sem vízi ló nem jött. Később meglegedett volna már egy szarvassal vagy nyúllal is, de az egész nagy kertben, a veteményes ágyaktól a törpe bodzákig, nem lehetett látni még egy fia tapsifülest sem. Gyuri így szólt magában:

- Lusták a nyulak, még mindig a délutáni álmukat aluszszaák!

Rálőtt egy citromsárga fecskéfarkú pillangóra, de a pille tovább repült a napsugárban. Később egy prücsköt vett célba, mely kényelmesen sütkérezett a lyuk előtt, de a prücsök pajtás annyira megijedt Gyuritól, hogy egyszerre eltűnt a lyuk sötét nyílásában.

Gyuri már-már szomorkodott, hogy a vadászat ilyen rosszul végződik, mikor egyszer, a hajnalkás filagoria előtt, két ismerőst pillantott meg a kövér fűben. Tudjátok-e gyerekek, kik voltak a Gyuri ismerősei? *Garas* és *Krajczár*, a két kicsiny kutya, az öreg *Tisza* komondor ivadéka. Fürgén hempergöztek a fűben, s aranyos legyek után kapkodtak. Gyuri örvendve tapsolt.

- Hopp, így szólott - meglövöm a Garast és Krajczárt...

Kilőtte a nádszálat, Garas és Krajczár meg se mozdultak. Sőt később, mikor Gyuri közelebb ment hozzájuk, kéréleg emelték föl feléje picziny, vékony talpacskáikat...

- Akárhogy könyörögtök is - szólott Gyuri, - meg vagytok löve, tehát jöttök velem.

Hóna alá kapta Garast és Krajczárt és megindult a ház felé. A két kis kutya nem rontotta el a Gyuri örömét és nyugodtan viselték magukat a kis vadász hóna alatt. Csak Garas lógatta le búsan fülecskéit és ezt motyogta:

- Vajjon hova czipelhet bennünket ez a bátor férfiú?

A kecske, a ki eleinte csodálkozva nézte Gyurit, később megismerte az ő két fiatal kutya-pajtását.

- Hm, - dörmögte, - ennek a fele sem tréfa! Szegény Garas nagyon szomorú ábrázatot vág.

Gyuri azonban meg sem állt a konyháig, csak ott, a Marcsa szakácsné birodalmában tette le a két kis kutyát s így szólott:

- Itt van, készítsék el Garast és Krajczárt savanyú mártásban.

Persze, hogy Marcsa hamarosan szabadon bocsátotta Garast és Krajczárt. De azért, hogy a Gyuri legelső vadászata ilyen rosszul végződött, majd visz még ő haza igazi tapsifüleseket is, ha az Isten egyszer nagyra növeszti és akkora bajusza lesz, a milyen édes apának van.

Mit dalol a dalos madár?

Melegebb már a napsugár,
Mit dalol a dalos madár?
Dalos madár azt dalolja:
Itt a tavasz, ki a dombra!

Mindenüvé vígan beszél:
Talpra gyerek, ki a futból!
Dobd magasra, ott a labda,
Az a legény, ki elkapja!

Kis Piroskám, ide hallgass:
Kinn a bárány, benn a farkas.
Körbe szépen forogjatok,
Én meg nótát dalolgotok.

De sápadt vagy, Laczi pajtás!
Egy pillantás, két pillantás,
Kapj egy vesszőparipára,
Lovagolj ki a tanyára!

Nincs szebb, mint a katonásdi!
Jancsika tud trombitálni.
Mit csinál majd a kis Feri?
Drum-drum-drum! a dobot veri.

Föl a zászlót és előre!
Dombtetőről dombtetőre!
Gondoljatok a hazára:
Szüksége van katonára.

Az isten kincses kamrája.

- Monda. -

A szép Tátrában, azon a tájon, hol a lomniczi csúcs ormai merednek az égbe, van egy sziklacsoport. A nép «a hét torony»-nak nevezi. Nem messze onnét emelkedik egy másik csoport, ezt «lengyel barát»-nak nevezték el.

«A hét torony» belsejében, a mint a nép tartja, töméntelen kincs hever elrejtve. Itt minden arany: fák, gyümölcsök, állatok; arany tyúkok arany tojásokon ülnek. Ezt a helyet «az Isten kincses kamrája»-nak mondja a nép. Ennek a kincses kamrának legnagyobb kincsei egy fészület és a 12 apostol életnagyságú alakjai tiszta aranyból.

Ennek a kincznek a barát az őrizője. Rendesen mint élettelen szikla áll ott, de bizonyos éjszakákon élet szállja meg a követ. Aztán nagy léptekkel halad sziklákon és völgyeken át egyik hegyoromról a másikra, az Isten kamrájának kulcsait kezében tartva. Az emberek iránt, kikkel találkozik, majd barátságos, majd pedig mogorva.

Ha a barát nagyon jó kedvében van, úgy annak, kivel éjjeli vándorlásaiban találkozik, még a kincses kamra kulcsait is odaadja. A szerencsés halandó azután bemehet abba és az ott felhalmozódott kincsekből annyit vehet magához, a mennyi csak neki tetszik. Akár sokat, akár keveset markol belőle, egész életén át szerencsés lesz.

De jaj annak, ki a fészülethez vagy a 12 apostolhoz mer nyúlni. A vétkezőt a barát rögtön halállal bünteti. De még rosszabbul jár az, a kit az Isten kamrájában ott ér az éjféli óra. Az éjféli óra első ütésével földrengető zúgással csapódik be a kincses kamara ajtaja. A késedelmezőt elevenen oda temeti s éhhalálnak áldozatává lesz, ha csak a legközelebbi napokban nem sikerül valamely halandónak a kincses kamrába jutni s a szerencsétlent kiszabadítani. Közönségesen azonban sok esztendőbe, sőt évszázadokba kerül, míg halandó ember abban a szerencsében részesül, hogy az Isten kincses kamrájába bejuthat.

Alázatos szolgája!

Örülök, hogy van szerencsém,
Szerecsenek királya!
Éljen friss jó egészségben!
A pékinas kívánja.
Az ujságban azt olvasom:
Mindenfelé sok a korom.

Tegnap is a város végén
Kigyúladt vagy három kémény.
Mire való a seprője?
Maradok hú tisztelője,
Szerecsenek királya,
Alázatos szolgája!

Áh, jó reggelt, kedves öcsém,
Pékinasok virága!
Mikor lesz a zsemlye nagyobb?
Minden ember kívánja.
Az ujságban azt olvasom,
Hogy még mindig kicsi nagyon.

Hogy a seprőm mire való,
Megtudhatod, lisztkaparó!
Gyere, mindjárt megmutatom,
Tésztagyúró, a hátadon.
Pékinasok virága,
Alázatos szolgája!

A Feri pénze.

- Igaz történet -

Erdélyben, az én hazámban, a Felekhegy alatt van egy kis falu: Bányabükk. Tudja a jó Isten, miért adták neki ezt a nevet, én azt hiszem, hogy a határában elterülő nagy bükkfa erdő miatt, mely valóságos kincses bányája a grófi uradalomnak. A gróf Budapesten lakik egy szép nagy palotában, otthon pedig egy gazdatiszt vezeti a gazdaságot.

A gazdatisztet Ferenczi Pálnak hívják s van egy kis fia, Feri, a ki nekem nagyon jó barátom.

A multkor nagy dolog történt ebben a kicsi faluban. Komédiások érkeztek. Hangos dob- és trombitaszóval járták be az utcákat s szegények egész őszintén elmondták, hogy hogy kerültek ide.

Kolozsvárott játszottak s voltak vagy negyvenen a társulatban, melyet egy olasz úr, Articelli Tamás igazgatott. A társulatnak egy idő óta rosszul folyt a dolga. A közönség nem igen járt el az előadásokra. Istállójukban huszonöt szép idomított paripa ropogtatta az abrakot, ezekre is sokat kellett költeni. A hitelezők, mikor már nagyra nőtt az adósság, mindent elárvereztek, hogy a pénzükhez jussanak. A drága lovakat egymás után vezették elő s adogatták el potom áron. Az igazgatónak fekete kis lován kívül alig maradt valamije. A társulat föloszlott, mindenki elment szerencsét próbálni. Egyik erre a másik arra - s csak az igazgató családja maradt együtt. Ők ide jöttek. Összesen öten voltak. Apa, anya, egy nagy fiú, egy nagy leány és a kis Mari, az igazgató úr legkisebb gyermeke. Hozzá még az a nagy bánatuk is volt, hogy az igazgató a sok nyomorúság miatt, melyhez nem voltak szokva megbetegedett s hetekig nem tudta elhagyni az ágyat, melyet a korcsmában vetettek számára.

A szegény beteget rendszeren Mari ápolta estig, este pedig ő is ott hagyta az anyját, mert játszania kellett. A közönség, mely Feriékből és néhány falusi emberből állott, legjobban szerette ezt a legkisebbik komédiást, sokszor tapsoltak, virágot és czukrot adtak neki. S a Feri anyja egyszer, a mikor nagyon csinosan lovagolt a fekete kis lovon, megcsókolta olyan szeretettel, mintha édes anyja lett volna, azután leültette maga mellé a kis leányt és kérdezősködni kezdett.

Másnap a Feri édes anyja, egy jóságos áldott asszony, ízletes levest tett egy csészébe, befőtte egy tányérral, a tányérra puha vadpecsenyét tálalt, s odaadta a cselédnek, hogy vigye át a szegény beteg asszonynak. Feri hallotta a rendelkezést s addig kérte édes anyját, míg megengedte, hogy ő is átmehessen meglátogatni tegnap esti kis ismerősét, Marit.

A kis leány az ágy mellett ült és sírt. Szegény édes anyja ma betegebb volt, mint tegnap s látszott az arcán, hogy nagyon szenved.

Feri is kis fiú volt. Csak nézett erre-arra, nem igen tudta, hogy mit mondjon. Végre is azt tette, a mit a jó kis szive mondott, vigasztalta a kicsi leányt.

- Ne sírj, Mari, ne sírj. Meggyógyul édes anyád.

Bármennyire őrizkedtek is a gyermekek, mégis csináltak egy kis zajt s a szegény beteg asszony fölébredt. Feri illedelmesen kezét csókolt s megkérdezte, hogy mint érzi magát?

- Jól, kis fiú, jól, kinek a gyermeke vagy? Hogy hívnak?

- Ferenczi Ferencznek, édes apámat pedig Ferenczi Pálnak.

- Csókolom az édes anyád kezét, a miért ilyen jó hozzám.

A szegény asszony jó étvágygyal fogyasztotta el a levest az utolsó cseppig s a vadpecsenye se ment kárba. Mintha már is jobban lett volna. Azután újra elszenderült s a két gyermek, hogy föl ne ébreszsze, kiment a kertbe. Leültek egy padra s beszélgettek.

A kis leány érezte, hogy valamivel meg kellene hálálni ezt a jóindulatot s mosolygó arczzal ígéretett nagy dolgokat a mai előadásra:

- Mutatok nektek ma valami nagyon szépet. Úgy fogok lovagolni, mint egy kicsi angyal. Apám, mikor levesz a lóról, mindig megcsókol s azt mondja, hogy olyan vagyok, mint egy kicsi angyal. Ma is olyan leszek. Hanem én még kicsi vagyok, nem tudok olyan sok szép dolgot, mint anyám. Anyámat látnád, szép hosszú fekete ruhája van, a mi a földig ér. Keztyűjét felhúzza a könyökéig, fejére olyan kalapot tesz, mint a milyent a férfiak viselnek s a cipőjére sarkantyút köt fel. Azután azt mondja a lónak: Muczi s megsíogatja. Még a ló is szereti s úgy engedelmeskedik neki, mint én.

- Édes anyád is tud lovagolni?

- De még hogy tud, ha látnád! Ha ő akarja: tánczol a ló s még csárdást is tud.

Aztán sóhajtott:

- Persze, ha volna ló.

- Hát a Csilla!

- Az nem bír el senkit, csak engem.

Azután egyébről se beszélt a kis leány, csak a lovakról.

- Volt sok-sok lovunk, sárga, fehér, szürke, piros, mindenféle színű. Egyik többet tudott, mint a másik. Czézár megtalálta még a gombostűt is, ha eldugtuk, Muczi pedig olyan magasra ugrott, mint a, mint a... mint az asztal. Most már nincs, csak egy.

- Aztán miért nincs?

- Hát eladták. Jöttek valami bácsik. Az egyik dobolt, a másik kiabált. Apám sírt, anyám is sírt, én is sírtam, Bukfencz Jankó pedig, a ki annyi komédiát csinál, haragudott s nagyon megszdta azt az urat, a ki kiabált.

- Hát miért nem vettek más lovakat a pénzen?

- Nem a miénk a pénz.

- Hát kié?

- A kik eladták.

- De a sok ló a tietek volt?

- A miénk.

- Hát aztán hogy lehet, hogy mások adták el mégis?

- Nem tudom.

Ezen nagyon elgondolkoztak. Egyszerre csak Feri törte meg a csendet.

- Pénzettek sincs?

- Nincs az se, azt mondja apám.

- Nekem van három forint tizenhét krajczárom a perselyben.

Ujra hallgattak. Ujra Feri kezdte el a beszélgetést.

- De ha ló volna, akkor nem kellene pénz, úgy-e?

- Nem.

- Ló van! A grófnak van annyi, de annyi, hogy én nem is tudom mennyi. Ő adhatna nektek vagy százat.

- De nem ad.

- Dehogyan? Megkérjük majd. Apám azt mondja, hogy nagyon jó ember, engem pedig nagyon szeret. Meg is csókolt, a mikor utoljára itt volt. Kérek én tőle egy csomó lovat, csak jöjjön haza.

Mikor a kis fiú hazament, nem igen tudták elképzelni, hogy mi baja lehet. Nagyon elgondolkozott. Csak este állott elé azzal, a mit mondani akart. Odament az édes apjához, kis kezecskéjét belemélyesztette az öreg úr szőke szakállába, kedveskedett s végre elállott a mondani valójával.

- Nagyon szeretném, ha írni tudnék.

- Miért, kis fiam? - kérdezte az apja.

- Írnék egy levelet a gróf bácsinak.

- Mit írnál neki?

- Hát kedves apuskám, tudod, szegény Mariéknak volt sok lovuk s valami rossz ember mind elvette tőlük. Most nem tudják szegények, hogy min lovaljanak. Megkérném a gróf bácsit, hogy adjon nekik vagy száz lovat, hogy legyen szegényeknek elég.

- Hányat?

- Vagy százat.

- Sok lesz az.

- Dehogyan, van neki több is.

- Hát te adnál?

- Én? Odaadnám mind, még ötvenet is.

- Ötven kevesebb, mint száz.

- Kevesebb? Nem tudtam. Ha nem volna száz lovam, adnék nekik egy milliót.

- Mit, lovat?

- Nem, forintot.

- Az nagyon sok pénz.

- Mari azt mondja, hogy annyi kell nekik, hogy lovat vehessenek.

- Kevesebb is elég lenne.

- Mari ennyit mondott, már pedig ő tudja - nyakaskodott a kis tőkepénzes.

Aztán megint elhallgatott, de csak azért, hogy mindjárt egy új kéréssel álljon elő:

- Édes apám! Csinálj nekem egy levelet, majd én mondom, hogy mit írj bele.

- Aztán kinek küldöd el?

- A gróf bácsinak.

- No jó, hát mondd, hogy mit írjak.

A gazdatiszt úr térdére ültette a kicsi fiát, papírt tett maga elé, leírt mindent úgy, a hogy következik:

„Gróf bácsi! Csókolom a kezét. Van itt egy kicsi leány meg az apja, meg az anyja, meg a nénye, meg a bátyja, meg Csilla. Az apjának egyszer sok lova volt, de most csak egy van s az is csak akkora, mint egy kicsi borjú. Ló kellene nekik szegényeknek s akkor mindjárt gazdagok lennének s a kicsi leány anyja se lenne olyan beteg s lovagolhatna is, ha lova volna.

Azt mondja Mari, hogy nagyon szépen tud lovagolni. Kérem, édes gróf bácsi, adjon nekik lovat, nem kell sok, csak vagy száz. Ha nincs ló, küldjön nekik egy millió forintot, azzon vehetnek tán még ötvenet is.

Kezét csókolom, tisztelem Billt.

Feri.”

Bill egy nagy, uj-fundlandi kutya, kenyeres pajtása Ferinek, azért ilyen figyelmes iránta. A neve alá sajátkezűleg húzott egy nagy kacskaringós cikornyát, mint a nagy emberek szokták.

Azután egyebet se csinált, mint várta a választ s biztatta Marit sok szép ígérettel.

- Ne félj, lesz ló, lesz bizony.

- Nem hiszem.

- Meglátod.

A válasz csak nem érkezett meg. Egyszer aztán Feri is megunt várni s mikor már minden reményről letett, sírva panaszolta el a bánatát Marinak.

- Rossz ember a gróf bácsi, nem ad se pénzt, se lovat. Pedig sok van neki. Irunk neki újra.

Megint írtak. Most már körülményesebben beszélte el az állapotokat s bizonyosra vette, hogy lesz eredménye az újabb levelezésnek.

A válasz újra késett, Feri már kezdett zúgolódni a gróf bácsi ellen s emlegette, hogy nem fogja szeretni többet soha. Egyszer aztán, mikor már igazán túlságosan sokáig késett a válasz, meggondolta a dolgot.

Szegény Mariéknak nincs pénzük. Mig megjönne a millió, ad ő nekik.

Elővett egy kötőtűt s addig forgatta a perselyben erre, arra, míg a nyiláson kiesett egy szép, fényes piczula. Azt zsebre vágta, átszaladt vele Marihoz s odaadta neki.

- Míg megjönne a gróf bácsi pénze, addig használjátok ezt. Ha elfogy, van nekem még sok ilyen.

Nem is hitte, hogy olyan hamar elfogy egy ilyen fényes ezüstpénz, mikor csak öt ember van rászorúlva.

*

Nem végződik ám olyan szomorúan ez a történet, mint a hogy gondolná az ember. Az igazgató úrnak valahol messze Olaszországban élt egy bátyja, a ki gazdag ember s valami banknál hivatalnok. Mikor megtudta, hogy öcsese milyen nyomorúságba jutott, idejött, kíségtette őket a bajból s a családot visszahelyezte a régi jó sorsba. A Mari édes anyja felgyógyult s most már olyan egészséges, mint a makk. Nagy városokban művészkednek újra, de most már jobban vigyáznak magukra, mert Feri megmutatta nekik, hogy se a ló, se a millió nem terem olyan könnyen, a mint gondolná az ember. Boldogabbak, mint valaha, nevetnek, mosolyogva végzik el a dolgukat s meg vannak elégedve a világgal, mióta újra velük van a jó Isten.

Piros pünkösdi napján.

Hajnalhasadáskor
Kinyílt a rózsza,
Pacsirtaszóláskor
Szakasztottam róla.

Százszor megcsókolom,
Ezerszer megáldom...
Hófehér tubicza,
Légy az én postásom!

Vidd el, galamb, vidd el
A Balog partjára,
Édes jó anyámnak
Tedd az ablakába!

Szivrepesve várlak,
Számlálom az órát -
Tudom, ő is majd küld
Egy pünkösdi rózsát.

Egy levél.

Messze, messze napkeletről, kelet kies vidékéről repült hozzám egy kis madár. Nyakán keskeny piros szalag s a szalagon fehér levél. Aranynyal van írva szépen minden sora a levélnek. A ki írta a levelet, gyönyörű szép regét mond el.

Elolvasom a levelet, fiúk, lányok, hallgassátok, talán meg is tapsoljátok:

»Jó emberek, ez a madár ott született magyar földön. Magyar égbolt borúlt rája Tisza, Duna rónasíkján.

Nem oly régen hoztam én el hazátokból idegenbe, ide hozzánk, napkeletre.

Pompás, fényes házba tettem, aranyozott kalitkába, simogattam, etetgettem mindhiába, mindhiába!

A kis madár búslakodott, szomorkodott egyre jobban.

Minden reggel, minden este azt csacsogta, csicseregte:

Szülőföldem szép határa,
Meglátlak-e valahára?

Nagy volt szegény kis madárnak a honvágya, azért nem nyílt víg dalokra soha szája.

Ha biztattam, vigasztaltam, becéztem, dajkálgattam, csak azt mondta, azt pihegte: szíve fáj, vonva vonja hazafelé a szülőföld, honi táj.

- Mindened van, kis madárkám, enni, inni, a mi kell, puha ágyad tollpihéből, maradj, ne menj innen el!

- Mindenem van, te is jó vagy, aranyos vagy, asszonyom, de valami csak azt mondja, azt súgja: jobb otthon.

- Megesett a szívem rajta s hogy ne legyen külföld rabja, elbocsátom, eleresztem s kis levéllel a nyakába, vígan röpült hazájába.

Repülj, repülj, kis madárkám! Dalold el a gyermekeknek, nincsen drágább a hazánál.«

A kis gazdasszony.

Szines képpel.

I.

Virágos réten szálldosott az iczi-piczi négy pillangó. Virágos réten futkosott az iczi-piczi négy lány. - Mikor az utolsó pillangót is elkapta a lepkefogóháló, akkor az utolsó lányka is azt mondta:

- Éhes vagyok! Gyerünk ozsonnálni!

A három kis lány örömmel fogadta az ajánlatot. Leültek az ernyős lombú vadgesztenyefa alá; középre tették az eleséges kosárcákát és nekifogtak a - kínálgatásnak. Mindegyik azt akarta, hogy az ő kosárcájából egyenek legelőször.

Mimike úgy gondolta, hogy mivel ő a legnagyobb: az ő kosara legyen az első. Úgy ám! Csak-hogy Rózsika erre azt mondta, hogy ő meg három nappal idősebb Mimikénél, tehát: az ő kosara legyen az első. Gizike azzal ajánlgatta a kosárcáját, hogy a többi eleség között egy igazi «marcipán» is van benne! A kis Mariska meg arra hivatkozott, hogy az ő uzsonnája, a legutolsó piskótáig a cukrásztól került ki... Szóval, tudja Isten, meddig tartott volna ez a versengés, ha a gesztenyefáról közbe nem csicseregnek a türelmetlenkedő verebek:

- Soha se látunk morzsát, ha örökösen csak feleseltek egymással!

Erre aztán nagynehezen úgy állapotok meg, hogy annak a kosarát töltik ki először a selyempapír-abroszra, a ki a legelső pillangót fogta. Ebben a sorrendben aztán így következtek a kis lányok: Gizike, Mimike, Rózsika, Mariska.

Az ozsonna kitűnően sikerült! A négy kosárból annyi mindenféle került ki, hogy mindenik kis lány megtalálhatta itt a legkedvesebb csemegéjét. Mariska nem is mulasztotta el megjegyezni az ozsonna végén:

- No, én most úgy jóllaktam, hogy még a habos kürtbe se kívánnék harapni, ha előmbe hoznák!

- De még én se, - mondja rá Gizike hirtelen. - Hanem abban a pillanatban hozzá is teszi: - Mi is az a habos kürt, Mariska?

- Hát te még azt se tudod, hogy mi az a habos kürt! No hát, lelke, az a habos kürt egy nagyon, nagyon finom sütemény! - Anya rendesen azt süttet a nagy ünnepekre.

- Nálunk is azt sütöttek apa nevenapjára, - mondja Mimike.

- Nekünk meg a Vilma néni küldött a minap tizenkét darabot, - veti oda Rózsika. - Hanem én úgy találok, hogy van bizony még annál pompásabb sütemény is, teszem azt: a mazsolás, mandolás arany-galuska - vagy a mi még annál is jobb: a csillagos torta...

A lányok azon vették észre magokat, hogy másodszor is tele ozsonnálták magukat az édesnél-édesebb cukor-süteményes tere-ferével. Nem is tudom, mi mindent össze nem sütöttek, főztek ott a sok szó-beszédben. Elég az hozzá: Gizike azt mondta, hogy ő, ha addig él is: megtanul sütni-főzni!

II.

Gizike egyszer azt mondta az édes anyjának:

- Anyuskám, úgy-e már én sok mindent tudok?

- Hogyne! Aranyom! - felelte anyuska. - Te már tudsz írni is, olvasni is. Tudsz imádkozni, verseket szavalni. Kötni, horgolni is megtanúltál. A jövő évben megkezded a rajzolást, hímzést... azután meg a varrást. Mire nagy leány leszel, akkorára mindent fogsz tudni.

- Hát sütni, főzni, mikor tanúlok meg? Hiszen még én azt se tudom!...

- Jaj, édes galambom! Az még csak azután jön! Előbb az iskolai dolgokat kell elvégezni, csak azután kerülhet a sor a konyhára.

- De nézze csak, anyuskám! Azok az iskolai feladatok mind olyan könnyűek - és én azokat mind oly hamar el tudom végezni: mit csináljak én aztán az egész nappal?

- Játszszál, édeském! Az olyan kis lányoknak, mint te vagy, még nagyon sok játék kell! Sürgéstől-forgástól lesz a gyerekek fürge lába, piros arcza...

- Ó, anyuskám! Hiszen, a maga arcza akkor piros csak igazán, mikor a konyhából jön ki. - Engedje meg, hogy néha én is bemehessek a konyhába.

Mit volt mit tenni, anyuska végre is beleegyezett, hogy valahányszor egész napi iskola-szünet lesz: Gizike délelőtt egy-két óra hosszant ott lehessen a konyhában.

III.

No, az volt még csak egyszer a nagy munka, a mit Gizike ilyenkor csinált a főzőhely körül. A legelső mesterkedése: három kenyérszeletnek a megpirítása volt, az apuska villásreggelijéhez. Igaz ugyan, hogy míg ezekkel elkészült a kezét ötször sütötte a lábatlankodó vasfazékhoz... a kötőcskéjén is pápaszemet égetett egy sziporkázó parázs; hanem azért olyan pompásan elvégezte a dolgát, hogy apuska még az ujját is megnyalta a lúdzsíros piritós után.

Másik alkalommal következett a tésztacsipdelés, tej-forralás, kávéfőzés. Később a csigasodrás, zsemlye-reszelés - és a konyhai foglalatosságának százféle más csinja-binja. Gizike az első mutatásra eltanult mindent... Ötödik, hatodik alkalommal már a gyúrotábla mellé került; ott nyújtotta nagy, kerek levélre a vajás tésztát, a miből aztán az anyuska málna-ízű barát-fület, meg herőczét metélgetett.

Aztán milyen vigyázó milyen gondos volt!

A Juczi szolgáló nem bambáskodhatott el egy perczre sem, mikor Gizike volt a kis gazd'asszony... Ha valami serczegni kezdett a tűzhelyen, tüstént elkiáltotta magát:

- Kozma bácsi kopogtat az ajtón! - Juczi! kavarja meg a rántást!

A pákosz cziczára meg különös figyelme volt.

- Ide jöjjön, mellém, az a czicza! Bele ne üsse az orrát tejbe, vajba, mert akkor lesz fakanál és nemulass!

Úgy is viselte magát az a czicza mindig, mintha csak odapingálták volna a Gizike mellé. A világért se mocczant volna el az ültő helyéből.

IV.

Röpült az idő. Gizike a negyedik osztályból hozta haza a bizonyítványát, meg egy csillogó aranyat. Az aranyat a szorgalmáért kapta: ő volt az első diák.

Apuska, anyuska azt se tudta, hogy ölelje meg a gyémántos kis leányt, a ki abban a rózsaszínű ruhácskában, szöszke, hullámos hajával, piros arczával olyan volt, mint a hajnal tündérékéje.

- No, édes anyuskám! - szólt Gizike - most már itthon is hadd tegyem le a vizsgámat!

- Jól van szentecském! Holnap a te napod lesz. Holnap te főzöd meg az ebédet. Hanem azt előre is megmondom, hogy vendégeket is hívok ám a próba-lakomára!...

Jaj! Hogy felragyogott a Gizike szeme. Egész nap sürgött-forgott, készülődött a holnapi napra. Beszerezte a szükséges mindenfélét, az ábécze legutolsó betűjéig. Még csak azt szerette volna tudni, hogy kik is lesznek azok a holnapi vendégek. - No, majd megtudja!

... Csendül másnap a villamos csengetyű a konyhában:

Tililing!... Tililing!...

Lehet hozni az ebédet!

Hófehér kötőcskés Gizike, hipp-hopp! belép a szobába a párologó leveses-tállal. Három bokréta mosolyog rá az asztról... Három kis barátnője tapsol elébe az asztal mellől:

- Éljen a kis gazdasszony!

Éljen a kis gazdasszony!

Meghökken a kis gazdasszony... Piros arczán még pirosabbra gyulladnak az égő rózsák... Remegő kezéből majd kiesik a tál, míg az asztalra akarja tenni.

- Hohó! Édeském! - mondja anyuska. - Az első tál leves egy másik asztalnak szól, ott, a mellék-szobában! Vidd csak oda!...

Gizike csodálkozva, kérdőleg tekint az édes anyjára: vajjon igazat mond-e, vagy csak tréfál! Hanem ebben a pillanatban tisztán érthető hangok verődnek át a kis szobából:

- «Mindeneknek Szemei! Te benned bízunk, jó Atyánk!...»

Félrehúzzák a függönyt... Hát a kerek asztalkánál hat kis gyerek imádkozza szépen, összetett kézzel az asztali áldást!... Apátlan, anyátlan, kicsike hat árva!

No, de már ekkor csakugyan anyuskának kellett átvennie a tálat...

A Gizike boldog szivecskéje nem bírta tovább az édes örömet. - Könnyezve, mosolyogva omlott a karos székébe; onnan nézte, mint hordják fel, mint költik el két kacsója sültét-főztét. Akkor oda mentek hozzá a kis vendégek, hálás öleléssel, köszönő csókkal mondogatták neki:

- Jó Gizike! Édes gazdasszonyka!

Áldjon meg az Isten!

A szabad madár.

Az aranyos kalitkából
Kiszabadult a rab madár,
Mosolyog rá erdő-mező,
Mosolyog rá a zöld határ.

Meg-megpihen minden bokron,
Dalol egyet minden ágon:
Köszöntelek, te szép világ!
Köszöntelek, szabadságom!

Ősz.

Elrepül a daru, fecske,
Oda, a hol örök nyár van,
A hol vígan ringatózva
Fürödhetik napsugárban.

Télen át a puha fészek,
Kis lakóit várja egyre,
Úgy-e, fecskék, visszatértek
Napsugaras kikeletre?

Téli etető az erdőben.

De csúnya, zimankós idő!

Éles jégport vagdos a szél az ember arczába, garmadába halmozódik a hó.

Odakint a fuvatag önmagát emeli ölnyi magasra és betemeti a mélységeket, hogy az útja tévesztett ember azt se tudja, melyik perczen szakad be nyakig a jéghomokba.

A téli felhők jól lehullatták azokat a szállongó, libegő pelyheket, melyek patyolattal takarják be az erdőt. Most itt van az inséges idő, a mikor valóságos nyomor fenyegeti a sűrűség minden lakóját.

Csendes ilyenkor az erdő, csendesebb még, mint a sivatag. Az élet jele kevesebb benne, a vadak nyoma sejteti csak, hogy kell itt lenni valami elevenségnek. Az élet mindössze egy-két zörgő hangban nyilatkozik. Fakopáncs kalapál a szúrágta fán, a tiszta téli levegőben messzire elhallik erős kopogása, néha egy megriadt vadállat fut el a bozót közt, lerázva az alacsony gallyakról a havat.

Azután csend van megint. Nem zúg a patak, mormolását elnémította a fagy, csak a szél dudál, jajgat szomorúan.

Nagyon kietlen ilyenkor az erdő. Zöld lombja, a fenyvest kivéve, nincs; a növényevő vad táplálékát, a száraz fűvet s a parti gyeget magas hó takarja, melybe besüpped az őz vékony lába szára s melyet nem képes többé felkapálni csülkével a szarvas.

A vadonban, a hol a jó Istenen kívül nincs más gondozója az inséges növényevőknek, mindnyájan rügyet, zsenge galyat keresnek ilyenkor a kérődzők, a mivel nem csekély kárt tesznek a fiatal fákban. De a vadas kertek szelídebb világában megmenti a szegény elcsigázott állatot a végső nyomortól az erdész, a ki alkalmas helyeken, szembeötlő tisztások szélén terített asztalt kínál nekik.

Ime, minden magyarázatnál ékebben beszél gyönyörű szép képünk.

Szálas, nagy erdő van előttünk, magas sudár fákkal, elől egy óriás tölgy, melynek százéves derekára van felakasztva a vendéget váró éléskamra.

Egy födeles szénatartó az, melynek a rácsa közé naponta friss szénát raknak a kerülők, attól fogva, a mikor már nem ad a nemes vadnak elég táplálékot a hóval borított sűrűség.

Kivált a szegény őzikeknek van nagy szüksége erre a gondoskodásra, mert ez a finom, gyöngéd állat legkevésbé bírja ki a téli időjárás viszontagságát s a keserves koplalást.

A szarvas nagy, erős állat, könnyebben töri fel a havat s jobban hozzáfér a magasabban fekvő rügyekhez. A nyúl meg, ez a pákosztos kópé, oda se néz a bajnak, a mig fiatal fakéreg van a világon. Alatta nem süpped be a hó, mert könnyű a teste s így hirtelen odébb állhat, ha veszedelem fenyegeti. De mit csináljon a boldogtalan, karcsú őzike, melynek magas vékony lába mély lyukakat üt a fagyos hó kérgébe, a honnan csak nagy fáradsággal tudja kihuzogatni, ha futásra kerül a dolog. Bizony az őzike könnyen veszve van ilyenkor, ha ragadozó vad támadja meg, mely elől, amúgy is elgyengülve, nem tud menekülni.

Az ilyen veszedelem ellen úgy se lehet biztos védelmet találni számára, de arról már tud gondoskodni az előrelátás, hogy legalább a mindennapi kenyere meglegyen a szenvedő népségeknek.

Nézzétek, milyen pompás kis család került itt együvé a téli etetőhöz.

Őzapa, melynek ilyenkor már szépen nő kifelé az agancsa, épen egy jóízű harapással kedvez magának, finnyásan dugdossa kedves formás fejét a szénás rács közé; mellette két suta őz, két őzmama van, jóllakhattak már, az egyik épen kezdi a kérődzést.

A túlsó oldal felől új vendég közeledik, ki tudja, milyen éhes, milyen elcsigázott? De nincs már távol a pompás lakoma, melyet ugyancsak irigykedve nézeget az őzek közelében egy tapsifüles. Majd ha az őzek megelégtették a lakmározást s odébb állanak, ő is előre baktat egészen a fa aljáig, a hol az elhullott morzsákat, a szénaszálakat összeszedegetheti, felmajszolja.

Az a kis ürge mókus, mely az etető fedelén gubbaszt most, majd lefut akkor a fáról, a nyúltól nem fél, inkább a nyúlfi riadoz tőle, ha nagyon is a közelébe kerül.

Kettecskén körülbaktatják majd a nagy fát, megbámulják egymást, azután egyszer csak valami gyanús neszre neki rugaszkodnak a nyúl is, a mókus is, egyik, hopp! beugrik a sűrűbe, a másik is, hopp! fenn terem egy pillanat alatt a magas fán, a hová bizony nem könnyű követni.

A sunyi róka, mely óvatosan bukkan ki az erdei síkságra, olyan magában van egyszerre, mintha sohase járt volna ezen a csöndes kis tisztáson se őz, se mókus, se tapsifüles.

Pedig minden áldott nap megtalálhatja őket az etető körül, a hol találkozni szoktak s a hová a mókus is szívesen leereszkedik, ha nem vesz is részt a nem neki való lakomában.

Fohász.

Felém ragyog, Atyám, mindig fényes orczád,
Kihez fordulhatnék, hogyha nem te hozzád!
Küldj az égből szárnyat epedő lelkemnek,
Hogy a föld porából hozzád repülhessek.

Piczi madár szíve csengő dalra dobban,
Tégedet magasztal a zengő bokorban.
Bújdosó vadak is hozzád kiáltoznak
Sűrű rejtekében árnyékos vadonnak.

Délibábos rónán kalászok zizegnek:
„Dicsőség az Úrnak! Dicsőség Istennek!”
Liliomok, rózsák neked illatoznak,
Áldását dicsérik a te jó voltodnak.

Hajnali harmatcsepp fűszálon ragyogva,
Boldogan tekint föl mennyei trónodra;
A tenger habjai mikor dagadoznak,
Csókolják a lábát arany zámolyodnak.

Meghajtják fejüket fák a hegyek ormán,
Hatalmadat zengi harsogva az orkán.
Tornyosuló felhők mennydörgő csapatja
Villámstorával neved' pattogtatja.

Csillagtáborai holdaknak, napoknak
Örökös zúgással körülted forognak.
Örökös zúgásuk örök hálaének,
Ég-föld éneket mond gondviselőjének.

Felém ragyog, atyám, mindig fényes orczád!
Kihez fordulhatnék, hogyha nem te hozzád
Hallod, egész világ háladal-zengését,
Halld meg benne ajkam gyöngye rebegését!

Matyi a levegőben.

- Tapasztó Matyi kalandjai. -

Egy este Tapasztó-apa így szólt Matyihoz:

- Holnap reggel bejössz velem a városba.

Matyi még sohasem volt a városban.

Egész éjjel azon gondolkozott, milyen lehet az a város. Azt hitte, hogy mézeskalács minden; a házak, sövények, kardok, puskák, tornyok mind mézes kalácsból vannak. Mert mézeskalácsot szoktak neki hozni a városból.

Bezzeg elbámúlt másnap, mikor a városba érkeztek. Mézeskalácsos sátrak helyett nagy házakat látott, de olyan nagy házakat, hogy odahaza a templom sem volt akkora soha. Az egyik házon, - megolvasta, - épen hatvanhat ablak volt.

- Apám, - szólott csodálkozva, - nagy fáradsága lehet annak, a ki itt lakik.

- Miért? - kérdezte az apja.

- Azért, - felelt Matyi, - mert hatvanhat ablakon kell neki kinézni az utcára, holott nekünk két ablak is sok.

Azután meg a boltok tábláin csodálkozott. A csizmadia előtt csizmát látott kifestve, a fűszeres előtt mindenféle bolti szert, a hentes előtt nagy fölívágot disznókat.

- Apám, - szólott, - sok kép van itt az utcán, több, mint nálunk a szobákban.

Akkor az apja megmagyarázta neki, hogy ez a sok kép a kereskedőké meg az iparosoké, s arra valók, hogy könnyen meg lehessen őket találni.

- Itt ki lakik? - kérdezte Matyi egy nagy fehér házra mutatva, a hol a kocsik megállott.

- Egy jó barátom, - felelt az apa, - nyugalmazott katonatiszt.

- Hát az miért nincs kifestve? - kérdezte Matyi. - Én úgy gondolnám, ki kellett volna festeni, a mint a kanapén nyugszik.

Mikor elhelyezkedtek Bandi bácsinál, a nyugalmazott katonatisztnél, Matyi az ablakon át egy nagy csomó tarka golyót látott az utcán lengedezni.

- Mi az? - kérdezte az apjától.

- Léggolyók, - felelte az apja.

Bandi kiszökött a szobából és a léggolyós után futott.

- Megálljon csak, bácsi! - kiáltott utána.

Az ember megállott.

- Mennyiért ad egy golyót?

- Tíz krajczárért.

- Annyi pénzem nincsen, - szólt Matyi, - csak két krajczárom van.

- Azért nem adhatok golyót, - felelt az ember.

- Hát legalább csak megfogni engedje, - rimánkodott Matyi. - Én még sohasem fogtam ilyen szép golyókat; nagyon szeretném egy kicsit a kezemben tartani.

- Jól van, - felelt az ember, - úgyis be akarok menni ide a boltba, s a golyókat nem vihetném be. Hát fogd, de erősen fogd ám.

Matyi örömmel vette a kezébe a madzagokat s ugyanabban a pillanatban föl is lebbent a levegőbe.

A golyók fölemelték.

Matyi megijedt, de nem bocsáthatta el a zsineget, mert mikorra észrevette, hogy száll, már akkor messze volt a földtől, s kitörte volna a nyakát.

Mondom, ugyancsak meg volt ijedve. Kezének minden erejével fogta a zsineget és csak úgy félszemmel látta, hogy alant a tornyok is csudálkozva néznek fölfelé.

Dicséretére legyen mondva, nem sokáig tartott az ijedtsége.

- Csak legalább azt tudnám, hova repülnek velem ezek a golyók? - így tündődött a magasban. Jaj ha a csillagokig mennék! De szeretnék egypár fényes csillagot a zsebembe dugni! Este előraknám a szobában és ragyognának nekem.

Csakhogy az égen nem voltak fenn a csillagok. A nap sütött, Matyi csak a felhőket látta maga fölött fehérteni.

Eszébe jutott egy kép. Az angyalok voltak lefestve azon, a mint a felhők hátán hemperegve játszottak.

Matyi még sohasem játszott a felhők hátán hemperegve.

- Bárcsak oda repülnénk, - gondolta - szeretnék egypár jóképű kis angyallal játszani.

- Adjon Isten, Matyi! mondanák azok, a mint meglátnának.

- Fogadj Isten, angyalkák, felelném én hozzájuk lépve.

- Mit hoztál? - kérdeznék kíváncsian.

- Szép színes léggolyókat, - felelném nevetve.

Azzal közzéjük ülnék és a léggolyókat szétosztva játszadoznánk.

Így gondolkozott Matyi az ég felé szállva, de a felhők még messze voltak és a levegőben egyetlenegy kis angyal sem röpködött.

Matyi lenézett. A föld a messze mélységben ócska mappa gyanánt tarkállott, megismerte a saját faluját is. Akkorának látszott az csak, mint egy kis darázfészek, az emberek pedig olyan piczinyeknek látszottak, mint a hangyák.

A mint így lefelé vizsgálódik, látja ám, hogy nagy sereg madár repül utána. A madarakat egy sas vezette. Nagy sas volt.

A két kiterjesztett szárnya elfödhetett volna egy kisebb fajta háztetőt.

- Jaj nekem! - szólt nevetve Matyi, - a madarak megválasztanak királynak. Madárkirály lesz belőlem!

A madarak csakugyan csudálkozással röpködtek körül Matyit. Bizonyosan azt hitték, hogy ő is madár. Utólérték Matyit, rászállottak a léggolyókra és ott himbálóztak, olyan csicsergéssel, a minőt a madarak választó gyűlésétől várhat is az ember. A sas a legfelső léggolyóba kapaszkodott és ott billegett rajta.

A léggolyók egymásután pukkadtak szét a körmei között, mire Matyi lefelé kezdett ereszkedni, mert a megmaradt léggolyók már nem bírták el a súlyát.

A madarak ijedten rebbentek szét. Maga a sas is megijedt. Azt hitték, Matyi pukkadozik haragjában. Elrepült.

Matyi pedig ereszkedett szép lassan lefelé.

A saját faluját látta maga alatt mindinkább nagyobbodni.

A házakból kiszaladtak az emberek az utcára és kiáltozva mondogatták:

- Nini, micsoda madár jön!

- Nem madár az, - szólt egy cigányasszony, - hanem sárkány!

Bezzeg nagy volt a csudálkozás, mikor látták, hogy se nem madár, se nem sárkány, hanem Tapasztó Matyi ereszkedik le nagy borzasan a magas egekből.

- Honnan jössz, Matyi? - kérdezgették tőle.

Mire Matyi nagybüszkén megfelelt:

- Már csaknem a mennyországban jártam!

Piroska beteg.

Ne legyen most semmi lárma,
Ne daloljon a madárka,
A cicza se doromboljon,
Még a czipóm se kopogjon.
Beteg az én kedves,
Aranyos testvérem...
Gyógyúlj meg, gyógyúlj meg,
Istent arra kérem.

Kis Piroskám, mit kívánnál?
Szólj, te gyöngé szép virágszál!
Ha szomjas vagy: ints kacsóddal,
Adok vizet ezer csókkal.
Kell-e buba, labda?
Aranyos testvérem!
Gyógyúlj meg, gyógyúlj meg,
Istent arra kérem.

Kis kertemben rengő-ringó,
Fehér, piros rózsabimbó,
Hozok fehér, piros rózsát,
Nefeletsből szép bokkrétát,
Mosolyogj, ibolyám,
Aranyos testvérem!
Gyógyúlj meg, gyógyúlj meg,
Istent arra kérem.

Nap, ne süss be az ablakon!
Légy, ne zümmögj olyan nagyon!
Van legyezőm, ne félj, drága!
Friss akácza lombos ága.
Csak pihenj, legyezlek,
Aranyos testvérem!
Gyógyúlj meg, gyógyúlj meg,
Istent arra kérem.

Ha kívánod, hát mesélek:
Volt egyszer egy gerlefészek.
Benne egymást átölelve
Turbékoló két kis gerle.
Turbékolj már te is,
Aranyos testvérem!
Gyógyúlj meg, gyógyúlj meg,
Istent arra kérem.

Gyí, lovam! Gyí, Fakó!

- Színes képpel. -

A hányszor Sarolta néni látogatóba ment Magduskáékhoz, mindig nagy csomag játékot vitt magával.

Gizikének babát, Ferikének csörgőt, Magduskának czifra ruhácskát és Jenőkének egy egész katulya szép huszárkatonát.

Ferike meg Magduska nagyon örültek az ajándéknak, de Jenő meg Gizike egészen más okból örültek olyan nagyon a Sarolta néni látogatásának.

Tudták, hogy megint lesz mese. Jenő meg Gizike nagyon szerették hallgatni a mesét.

Sarolta néni rendszeren úgy szokta, hogy egyik térdére ráültette Gizikét, a másikra Jenőké, aztán így kezdte a mesét:

Egyszer volt, hol nem volt, a régi, dicső Magyarországon, volt egyszer egy kis vitéz levante. Alig volt még tizenkét esztendő és már olyan bátor volt, mint valami kapitány...

Mit? Még hogy nem hiszitek? No várjatok csak, hadd mondok el tovább. Aztán ti lássátok, hogy volt-e még gyerekek annyi bátorsága, mint a mennyi volt a kis vitéz magyarnak?...

Épen akkor láttam, a mikor felkészült ős Budavárába. Felült délczeg paripájára, maga mellé ültette egyetlen kis hugát, Emőst, aztán «Gyí lovam! Gyí Fakó!» mentek fel Budára, a budai várba, a királyi palotába.

Pattog az ostor, szágúld a paripa. Virágos réteken, tarka mezőségen jutnak el odáig. Vándor fecskemadár, szép tarka pillangó mutatja az utat: merre kell menniök. És már-már látszik is messziről a várlak magas tornya.

- Gyí lovam! Gyí, Fakó!

Csak egy-két ugrás még, és ott vannak a várban, várnak udvarában, a hol annyi a nyíló fehér rózsa, piros rózsa, dupla szegfű, liliom.

Mindenik virágot fehér galamb őrzi, egyet-egyed csipeget a gyöngyöző harmatból, illatos levélből, ebből táplálkozik a sok fehér galamb, királyi gerlicze.

Turbékoló gerle mind azt turbékolja:

- Hova ilyen szágúldva, kis vitéz levante?

De az most nem felel, szóba se áll velök, sietős az útja.

Sok katona őrzi a várlak kapuját, mind azt kérdi tőle:

- Hova ilyen szágúldva, kis vitéz levante?

Szól a kis levante, erős, bátor hangon:

- Hol van a király, magyarok királya?

Nyílik most a díszes, czímeres várkapu, aranyos küszöbön átugrat lovával kis vitéz levante. Kis Emőse nagyot néz a sok czifraságon, meglátja azt a sok ragyogást, csillogást, és szivecskéje szinte elszorúl a sok csoda miatt.

És a mint újra kérdezi kis vitéz levente:

- Hol van a király, magyarok királya? - hát mennek a csatlósok, mennek a vitézek, megy nyomban utánok díszmagyar ruhában, megy maga a király is, magyarok királya!

Kis vitéz levente leugrik lováról, letérdel a porba.

Kérdi is a király, magyarok királya:

- Mit keresel itt, fiam, kis vitéz levente?

És a kis levente bátor szóval felel:

- Közel az ellenség, veszedelemben a hazám. Engedd meg, nagy király, magyarok királya, hadd menjek el én is, védeni hazámat! Kardot, éles kardot köss az oldalamba. Nem bánod meg, király, magyarok királya!

- Hát a kicsi-kis hugoddal azalatt mi léssen?

- Ha szabad, jó király, magyarok királya, kicsi-kis hugomat, itt hagyom a várban. Hadd legyen szolgálód, hadd tisztítsa fényesre a sok ősi kardot.

Tetszett a királynak kis vitéz levente bátor fellépése, szép, okos beszéde és bár mosolyogva nézte a gyermeket, komoly hangon mondott ilyen feleletet:

- Jól van hát, kis fiam, eredj a csatába! Itt van ősi kardom, kösd az oldalodra. Kísérje utadat jó Isten áldása! Emőse itt marad a királyi várban. Jó dolga lesz, fiam, gondom lesz reája...

Kis vitéz levente elment a csatába, kicsi-kis Emőse ott maradt a várban.

Elmúlt már azóta két hosszú esztendő. Siratja a bátyját kicsi-kis Emőse, mert nem ad hírt magáról, kis vitéz levente.

Egyszer csak, gyönyörű karácsony estéjén, lovas jön szágúldva, lobogót lengetve, messziről bólingat, messziről integet kis vitéz levente!

Kíséri egész had jó magyar katona, messziről kiáltják: «Megnyertük a csatát!»

Emőse ráborúl hős, vitéz bátyjára, csókolja, köszönti.

A vár udvarában nyíló piros rózsa, dupla szegfű, liliom, mindenik virágot fehér galamb őrzi és a virág, galamb, mind csak őt köszönti:

- Isten hozott, derék, kis vitéz levente!

Mennek a csatlósok, mennek a vitézek, mind, csak mind azt mondja:

- Megnyerted a csatát, kis vitéz levente! Kezedben a zászló, ellenség zászlaja! Üdvözlégy körülünkben.

Díszmagyar ruhában, megy maga a király is, magyarok királya:

- Üdvözlégy váramban, kis vitéz levente, kezedben a zászló, ellenség zászlaja, üdvözlégy körülünkben! Megnyerted a csatát, vitézül harcoltál, azért reád itthon fényes jutalom vár; ezentúl te leszel legelső vezérem, és a kis Emőse első udvarhölgyem!

És lőn nagy vigalom a királyi várban, gyöngyözött a jó bor, aranybillikomban, csatlósok, vitézek, maga a király is, felköszöntik szépen, aranyos beszédben kicsi-kis Emősét, kis vitéz leventét!...

És ha meg nem haltak, akkor most is élnek.

Így fejezte be a mesét Sarolta néni Jenő meg Gizike úgy sajnálták, hogy nincs tovább ez a szép mese.

Azontúl legnagyobb örömük az volt, ha bebújhattak apa fegyverszobájába, ott aztán Jenőke ráült a hintalovára, Gizikét maga mellé ültette és: «Gyí, lovam! Gyí, Fakó!» játsztak kis Emősét, kis vitéz leventét.

- Gyí lovam! Gyí Fakó! - mennek ők is fel a budai várba, a vár udvarába, a hol annyi a nyiló piros rózsza, fehér rózsza, dupla szegfű, liliom! Mindenik virágot fehér galamb őrzi és az valamennyi turbékolva hívja, odacsalogatja Gizikét, Jenőkét.

Küsmöd katonája.

Zászlós kopját renget
A tölgy koronája,
Ott nyugszik alatta
Küsmöd katonája.
Őrzi hírét ének,
Ajkról ajkra szálló,
Harczi dicsőségét
Fenn lobogó zászló.

Hallom a csatáknak
Vészes trombitáját,
Látom a hegytetőn
Küsmöd katonáját.
Koronás tölgy alján
Áll sziklakeményen,
Fényes aczél villog
Mind a két kezében.

Mint a vihar, rátör
Az ellenség árja:
„Add meg magad, add meg,
Küsmöd katonája!”
„Majd felel a kardom,
Halál szószólója...”
Fényes aczél villan,
Villámait szórja.

Riadó csatazaj
Koronás tölgy alján,
Küsmöd katonája
Ví, mint az oroszlán.
Minden kardcsapása
Ellenség hullása,
Minden villanása
Vérvirág nyílása.

Féltérdre lerogyva,
Borítva sebekkel,
Még haló félben is
Harczol a sereggel.
Megremeg a szélben
A tölgy koronája,
Kardját elereszti
Küsmöd katonája.

Kopját a vitéznek
Harczi zeneszóval!
Kopját a vitéznek
A tölgyre zászlóval!

Viharok megtépi,
Tűzzetek föl újat!
Oh, magyar nép, tedd rá
Örök koszorúdat!

Zászlós kopját renget
A tölgy koronája,
Ott nyugszik alatta
Küsmöd katonája.
Őrzi hírét ének,
Ajkról ajkra szálló,
Harczi dicsőségét
Fenn lobogó zászló.

Özvegy Miskolczi Mártonné kacsái.

Elbeszélés.

Özvegy Miskolczi Mártonné asszonyom a hatalmas első Rákóczi György erdélyi fejedelem idejében élt s Nógrádvármegyében, Somosújfalú helységében lakott.

Mivel pedig felejthetetlen hitestársa, nemes, nemzeti és vitéz Miskolczi Márton uram, egész életében, késő vénségeig, Bocskai, Bethlen s első Rákóczi György, szóval az igaz magyarok és hazafiak pártján harcolt, hátrahagyott felesége is jobbágyaival - mert volt vagy hetven telke - folytonosan nyugtalanította a zsoldos katonákat. Somoskő vára már a zsoldosoké volt.

Özvegy Miskolczi Mártonné asszonyom ménesei, csordája és gulyái a haza boldogságát akaró párt javára nőttek fel s szaporodtak el. A tisztartók a gabonatermés nagyobb részét a szabadság bajnokainak magtárába szállították be s a szénának és szalmának is hadi célokra ment el a fele. Szóval özvegy Miskolczi Mártonné asszonyom a fejedelem ügyének hű szolgálója s honleány volt a javából.

Sokszor intette is őt tiszteletes Keleméri Lőrincz, udvari lelkész s a két kis Miskolczi-gyermek, Béla és Tamás bölcs és tudós nevelője, hogy:

- Mégis sok, a mi sok! Egy kicsit takarékosabbnak kellene lenni a nagyasszonynak!

- A haza ügye - mondogatta ilyenkor a fenkölt lelkű honleány - mindennél előbbre való, édes tiszteletes uram! Aztán jut is, marad is s boldogult férjem emlékeért nincs oly áldozat, a mi nagy volna!

Nem is volt a bécsiek előtt gyűlöltebb név az özvegy Miskolczi Mártonné nagyasszony nevénel.

Kimondták, hogy ha már a férjét el nem pusztíthatták s ki - bár a csata annyi tűzében vett részt - mégis öregen, békés halállal mult ki, pusztúljon el legalább az asszony.

És kicsi híja, hogy nem az lett a sorsa a jó nagyasszonynak.

Ugyanis egy júliusi éjen - lehetett úgy tizenegy óra körül - zsoldosok jelentek meg a somosújfalú nemesi kúria előtt s beüzentek az agyonra ijesztett és betanított cselédleánynyal, hogy a nagyasszony egy perczre jőjjön ki, mert legkedvesebb tehene, a *Szegfű* hirtelen nagy beteg lett s tán még lehetne rajta segíteni, ha a nagyasszony saját házi patikájából gyógyító szereket adatna be neki.

A jó özvegy mit sem gyanítva kiment. Ott azonban német parancsszóra vagy három zsoldos megragadta, egyik a száját tömte be, más kettő pedig megkötözve lóra emelte s mielőtt a cselédség észrevette volna, az éj homályában elszáguldottak véle. Egyenesen Somoskő várába vitték, mit azonban a zsoldosok teljesen eltitkoltak.

Ki tudná leírni a két árva, Béla és Tamás s a tudós nevelő úr szörnyű fájdalmát! Ki bírná megszámolni azt a sok keserű könnyet, a mit a gyermekek anyjuk balsorsa felett ontottak?

Senki! Senki!

Özvegy Miskolczi Mártonné asszonyomat pedig Somoskő várában, lánczra verve a legsanyarúbb munkára kényszerítették. Elhatározták ugyanis, hogy a vizet ő hordja a konyhára addig, míg a hadi törvényszék nem ítél felette.

A zsoldosok, kik se nem vetettek, se nem arattak, úgy látták el magukat élelmiszerekkel, hogy a vidéket bekalandozták s a mi szemüknek és szájuknak megtetszett, azt egyszerűen elvitték, egy kis írást hagyva hátra, hogy majd megfizetik Bécsből.

Pedig azt ritkán fizették meg.

Egy délelőtt, mikor ismét ily rabló járatra akartak kimenni, azt tanácsolta özvegy Miskolczi Mártonné asszonyom egy portyázó katonának:

- Rég nem ettek már az urak kacsá peccsenyét. Kacsákat kellene ma hozni!

- Igaz biz az - erősítették a katonák - de vannak-e kacsák a környéken?

- Vannak bizony! Például az én somosújfalui udvaromban is van egy jó csapat. Magam neveltem őket. Abból hozzanak el vagy tizenkettőt. Ilyenkor ott lenn heverésznek a Medves patak partján. Szépen hízott, igazi francia kacsák.

- Derék! pompás! - mondogatták a katona urak - ha csak lehet, elhozzuk valamennyit!

Ezzel elmentek. A jó nagyasszony pedig, ki hírt sem tudott adni hollétéről s keserves állapotáról, szívszorongva várta a kacsákat.

Tudta ő jól, hogy ha a somoskői vár kútjából, a kút vedrén, kacsát a fenékre bocsátanak, az nem marad ott, hanem kiúszik onnét a Medves patakjába. Ezért várta hát oly szívszakadva a kacsákat. Majd hírt adnak róla övéinek a kacsák. És csakugyan, a katona urak hoztak is vagy tizenkettőt. Hatot még az nap este nyársra húztak közülök, de a másik hat megmaradt hírmondónak.

A jó nagyasszony most, kire a kacsák gondozását bízták, egy kis papirosra ennyit írt:

- Keleméri uram! Somoskő várában lánczon vagyok. Hadi törvényszék elé állítanak; legyen szabadítóm! s adja tudtúl bús sorsomat a fejedelem ő nagyságának.

Özvegy Miskolczi Mártonné.

Ezt a papirost egy kis skatulyába dugta, a skatulyát pedig egyik kacsá nyakára kötve, a kacsát az éj leple alatt a kút fenekére bocsátotta.

A veder üresen emelkedett fel s a jó nagyasszony álomra hajtotta a fejét.

Virradatkor már ott volt a kacsá a somosújfalui úriház udvarán s mivel nyakán észrevették a skatulyát, megfogták s levették a skatulyát nyakáról.

Özvegy Miskolczi Mártonné levele nagy örömet szerzett otthon.

Mily meglepetés a tiszteletes úrra és a két árvára! Tehát tudják már, hol van a jóságos édes anya és épen egy jámbor kacsá segedelmével!

Másnap meg már egy más kacsá érkezett meg, ugyancsak egy kis skatulyával a nyakán. Levél volt ebben a skatulyában is s a levélre a következő sorok voltak írva: «Csekély az egész őrség. Mindössze száz gyalog, ötven lovas, meg vagy tíz pattantyús. Holnap éjjel, mert ma valami győzelem emlékére lakomát ülnek s mámorosak lesznek, el lehet bálni velök.»

Keleméri uram nem vette tréfára a dolgot. Felültette a bandériumot, vagy háromszáz legényt. Társzekerekre pedig létrát s kötélhágcsókat rakatott. Felszerelt néhány faltörő és szakállas ágyút is s ezt kérdezte a harcos népségtől:

- Készek vagytok-e özvegy Miskolczi Mártonné asszonyomért egytől egyig meghalni?

- Készek vagyunk egytől-egyig meghalni! - felelték nagybüszkén a jó magyar fiúk.

- El tudátok-e hagyni a nemzeti zászlót, a melyre most ezennel fel fogtok esküdni? - kérdé tovább tudós Keleméri Lőrincz tiszteletes úr.

- Soha! - válaszoltak a fiúk hősies határozottsággal.

- Tehát esküdjetek!

- Esküszünk!

S megesküdtött valamennyi.

- A fejedelem ő nagysága a mai harczias időkben másutt van elfoglalva s nem jöhet ide Somoskő várát megvéni - folytatta Keleméri Lőrincz úr - én leszek a vezérek s veletek élek, veletek halok.

Ezzel megindultak s kis idő múlva Somoskő vára alá értek.

Mikor szép holdfényben az első faltörő megszólalt, a jó nagyasszony magában ennyit mondott:

- Szólnak már a Miskolczi Mártonné kacsái!

A faltörőt a szakállas követte s a vár urai majdnem eszüket vesztették a pokoli zajban.

Ágyúszóra ágyúszóval feleltek s tartották magukat szívósan s makacsúl.

De az ostromlók jobban győzték. Hajnalra már a vár bástyáját rommá lőtték.

Az ostromlók most létrákat illesztettek a falakhoz s azokat megmászni igyekeztek.

De még hiába. Mint a sebzett tigris, oly elszántan védelmezték magokat a megtámadottak.

E közben Keleméri Lőrincz uram a másik bástyát is kezdte már lövetni. Hullottak is erre a gyönyörű bazaltkövek, mint a polyva, mert tudni kell, hogy Somoskő vára az ott lévő világ-hírű bazaltkőből volt építve.

Özvegy Miskolczi Mártonné asszonyom ezalatt lánczaitól óhajtott megszabadulni. Sikerült is, mert egy szintén fogoly cigány fegyverkovács a csata folyama alatt lereszelte a lánczokat s megszabadította tőlük.

Épen jókor, mert mire az aranyhajú nap a keleti égbolt peremén megjelent, a várbeliek ki-tűzték a fehér lobogót.

A zsoldosok megadták magukat. Keleméri uram vasra verette valamennyit, a várat pedig a fejedelem nevében elfoglalta.

Mennyi zsákmány, mennyi rablott holmi esett ott martalékúl, el lehet képzelni!

De el lehet képzelni azt is, hogy mily nagy volt özvegy Miskolczi Mártonné öröme, midőn a vár piacznán Keleméri urammal találkozott.

- Köszönöm - szólt a tiszteletes kezét megrázva - két kis árvám nevében köszönöm!

Keleméri Lőrincz úr a várban parancsnokot hagyva, a nagyasszonnyal s a bandérium egy részével eltávozott, a zsoldosokat pedig útnak indította, messze Erdélyország földére, a nagy-hírű kincses Kolozsvárra.

Az árvák sírva borúltak otthon édes anyjuk nyakába s édes anyjuk ezerszer is megcsókolta őket egy végben.

Ez a története özvegy Miskolczi Mártonné asszonyom kacsáinak.

A pojácza-kapitány és katonái.

1. Útra kél a pojácza,
Gágog a sok libája.
2. Puff, elbukik az uton -
Mért nem maradt a suton:
3. Szétszalad mind a liba,
Ejnye, de nagy galiba!
4. Össze, össze! Szaporán!
Kiabál a kapitány.
5. Falu végén egy kis ház....
Vitéz század, vi-vi-gyázz!
6. Piros orrú, ne mozogj!
Te lúdtalpú, iga-zodj!
7. Ki mit szeret, arra néz,
Hogyha mondom: balra nézz!
8. Somfavessző, fűzvessző...
Nosza in-dúlj! Egy... kettő!
9. Nincs jobb, mint a libamáj!
Hadseregem, hopp, megállj!
10. Látod-e ott azt a fát!
Sora-kozz hát! Balra át!
11. De rosszúl áll a kabát!
Hadseregem, jobbra-át!
12. Ezer villám, ez kudarc!
Hadseregem, hátra-arcz!
13. Thúh, megint egy nagy kudarcz!
Hadseregem, előre-arcz!
14. Az árokba be ne menj!
Hadseregem, itt pi-henj!
15. Nagyon jól van, katonák!
Gigá, gigá! Nincs tovább!

A madaraktól is lehet tanulni.

Mi csak megvagyunk télen át a jó meleg szobában, de, hajh! annál keservesebb a szegény kis madarak sorsa odakünn!

Hideg van, nagyon hideg. A messze határ végig hóval van borítva. Fagyos szél süvöltöz át az erdőn; felhők fedik el a jótékony napot; a fákról régen leveszett a lombtakaró; nem röpködnek a levegőben zummogó rovarok.

Istenem, Istenem, hogyan is élnek meg most odakünn azok a szegény kis madarak! - Szeretnék közérjük kiáltani:

- De bolondok is vagytok, te veréb, te varjú, te úti pacsirta, hogy nem mentek melegebb hazába, mint a hogy a fűj, a fecske, meg a fülemile teszik! Ott messze, délen örökös a nyár, napfényben fürödhetnétek, gond nélkül élhetnétek. Itt a hideg összefagyasztja szárnyaitokat s alig-alig találtok egy kis eledelt. Izetlen bogyók, fakéreg hulladéka, ez az összes élelmetek s ezt is csak soványan adja a mostoha természet.

A didergő madarak feleletül visszacsipegnek valamit, mintha ezt mondanák:

- Jó ember, köszönjük, hogy úgy aggódol értünk. Igazad is van, mikor azokat a szép délvidékeket magasztalod. Tudjuk azt a fűj, a fecske meg a fülemile elbeszéléséből, hogy ott nagyon szép a világ s az élet is gond nélkül való. De minket nem csábít a sugaras ég, nem csábítanak az örökzöld lombok, a pazar lakomák. Mi nem zúgolódunk sorsunk ellen és nem fordulunk el ettől a földtől azért, mert most hóval van borítva s kegyetlen hóviharak süvöltöznek föllette. Láttuk nyári pompájában, bőkezű volt akkor hozzánk, gyönyörködtünk lombjában, virágaiban s nem akarunk, nem tudunk hozzá hálátlanok lenni. Ha megfosztotta a tél kincseitől, osztozunk szegénységében és részt veszünk szomorúságában. Vele maradunk, nem hagyjuk el! A tél nem tart örökké, a mi szenvedésünk is majd csak véget ér. Milyen édes, milyen boldog érzés lesz az, mikor a fakadó fáit, zsendülő virágait újra üdvözölhetjük! Bizonyára jobbak vagyunk némely embernél, kinek a haza földje csak akkor kedves, mikor hasznot várhat tőle s ha nincs mit várni tőle: elpártol hűtlenül. Jobban esik nekünk itt, a honi földön szenvedni, mint idegen ég napfényében sütkérezni...

Ezt mondták azok a didergő madarak s a szívem fölmelegedett tőle, mert igazuk van.

Núnó és Nünüke.

I.

Oh be szép, a mikor érik a búza a magyar alföldön. Csupa aranyszínű az egész rónaság. Oh be szép, a mikor érik a rizs a keletindiai mocsaras lankákon. Csupa ezüstsínű az egész lapos.

Núnó és Nünüke is ebben az ezüstsínű világban születtek és dehogy voltak kíváncsiak arra, milyen az aranykalászos róna. Bizonyára sejtelmük sem volt arról, hogy ilyesmi is van és magukban alighanem azt gondolták, hogy nincs is tán más a világon, mint illatos és édes, ezüstös és fényes rizsvetés.

Harmadnapra Núnót meg Nünükét levitte az anyjuk a vetések alján folyó Ganges vizéhez. A hogy belenéztek a folyam mozdulatlan aczélos tükrébe, hát megpillantottak benne két kis kedves és mulatságos elefántot.

Mondom: két elefántbocsot.

II.

Senki se kételkedjék abban, hogy Núnó és Nünüke, a két kis elefánt, valóságos elefánt volt. Csecsemő korukban olyan nagyok, mint egy svájci tehén. A ruházatjuk is a rendes elefánt-ruha. Szürke nadrág, szürke felöltő, csakhogy nagyon bő. Olyan ránczos, lebbentyűs, mintha másra szabták volna. Hanem a mint az embert nem teszi a ruha, az elefántot sem az teszi meg. Núnó és Nünüke is nagy tiszteletben állottak a nagy elefántcsaládban. Kedvükben jártak a legöregebbek is, apjuk meg a legislegszebb, legfrissebb és legpirosabb datolyát szakította le számukra a pálmafáról. És ha nagyon is magasan nőtt a datolyakoszorú, úgy hogy az öles orrmányával sem birta azt elérni, hát akkor kiszakította számukra az egész fát.

Mondom, mint egy fűszálat kitép a gyermek, úgy tépte ki az elefántapa a háromöles datolyafát.

III.

Senki se kételkedjék abban, hogy Núnónál meg Nünükénél boldogabb két elefántcsecsemő nem volt az egész Ganges mentén.

Csak rá gondoltak: de jó volna egy kis banán! Volt banán, csövestől. Csak eszükbe jutott: egy kis nádméz érett rizskásával nem is volna rossz! Menten hozott valamelyik öreg nádmézet, a rizskalászok meg ott fénylettek az orrmányuk előtt.

Finom, víg világ járt rájuk. A ruházatuk egyre szűkült rájuk, a mint nőttek, növekedtek. Főképp, a mikor a mamájuk rákapatta őket egy ételre, aminél soha jobbat, soha szebbet. Virág volt s a neve lótusz, valami tópartról hozta nekik a mamájuk, minden harmathulláskor.

Mondom: hajnalonta hozta, a mikor úgy Indiában, mint az egész világon, hull, csillog, mint a gyémánt, villog a harmat.

IV.

Senki se kételkedjék abban, hogy a hajnal tetszett Núnónak meg Nünükének. Már csak azért is, mert akkor kapták a lótuszt. Ugy várták a hajnalt! A bohó, a falánk, a könnyelmű kis nép-ség. Egész nap lótuszon éltek volna. De ha csak egyszer kaptak huszonnégy óra alatt, pedig szinte huszonnégy-naposok valának már.

Elhatározták, hogy ők huszonnégyszer akarnak enni. Szóval össze nem beszéltek, mert hisz beszélni nem tudtak, mégis egyet gondoltak, orrmányukkal szaglászta a levegőben: merre is van az a lótuszvirágmező? És egy délután, amíg az öregek ebédután álmukat aludták, el-indulának az édes virág illata után, hogy fölkeressék azt a kívánatos mézmezőt.

Mondom: elindulának a lótuszos tavak ismeretlen, messze világába, egyedül...

V.

Senki se kételkedjék abban, hogy Núnó meg Nünüke valósággal elillantak.

Sebbel-lobbal törtettek előre, bizony nem néztek a lábuk alá, nem törődtek azzal, hogy ezen a délután számos bogárral esett azon a tájon. Csak mindenütt a Ganges mentén, az illat után. Nünüke kisasszony bizony el is fáradt egy kissé, Núnó úrfi azonban ugyancsak bírta.

Este lett, éjszaka lett. Igazi indiai, kék éjszaka. Mindennek olyan a színe, mint az indigó festé-ké. Rettentő nagyságú sötétkék árnyékok ijesztgették a két szökevényt. Az égen a csillagok is lilaszínben ragyogtak és a Ganges lilán tükrözte őket vissza.

A félelemtől, a hidegtől, az éjszaka kék sötétségétől ugyancsak dideregtek a czimborák. Mégis mentek előre, az édes illat után és apró, okos szemeiket megerőltették az éjben: nem látják-e már valamerre a lótusz fehér színét.

Hopp, hó! ott látják, itt van már. Neki durálják magukat és futnak feléje, közibe.

Hanem a mikor odaérnek, akkor látják csak, hogy hová jutottak. Fehér ruhába burkolódzott, körben ülő, bunkós bottal fegyverkezett elefántvadász indusok közé.

Mondom: elefánt vadászok, helyesebben csíszárok közé.

VI.

Senki se kételkedjék abban, hogy menten elfogták őket: Núnót is, Nünükét is. Botokkal megszedítették a fejüket, kötelekkel megkötözték a hátsó lábaikat. Azzal mars előre, rabságra.

Bezzeg, be kellett most érneük száraz rizsszel is, csak abból lett volna elég. Éhezniök, szom-jazniok kellett, de nagyon. Aztán a járkálásban is lett részük, de elég. Az indus elefánt-csíszárok lehajtották őket a keletindiai tenger partjára, ottan hajóra tették és a hajó ment velük hétszer hét éjjel, hétszer hét napon át, a míg kikötöttek Hamburg városa mellett és Kudisa nevű hajcsárjuk itt partra tette mindakettőjüket. Ottan átadták egy sárgaszakállú németnek.

Gondolom: állatszelistítő volt a haragos, vörös képű úr. És czirkustulajdonos egyszersmind, a ki azt sem engedte, hogy kifűjják magukat, mindjárt mesterségre fogta a szegény elefánt-gyerekeket.

De micsoda fura mesterfogásokat tanultak; hintáztak egy szál deszkán a maguk nehéz testével. Kugli-bábukon lépkedni, mint valami táncmester. És - haj, haj! - tótágast állni egy hordó tetején!

Kezdetben nehezen is, veréssel is, éhséggel is ment a dolog, később azonban, mint a karika-csapás. Núnó és Nünüke újra jó módba jutottak. Sokat utaztak, sok világot láttak. Eljutottak Magyarországra is és most talán Szegeden, Becskereken, vagy Kolozsvárott - ti tudjátok, hol - ékességei a vörös képű ember czirkuszának. Ételben, dicsőségben, tapsban, ugyancsak van részük.

De azért, ha eszük van, sokszor gondolnak arra: «Oh, ha nem lettünk volna olyan mohók, ha megelégedtünk volna a lótuszszal, a mit jó apánk hozott...! Ott fürdőzhetnénk most a Ganges kék vizében otthon!»

Mondom: a búza aranyos világából bizonynyal vágynak vissza ezüst birodalmába a rizsnek.

A ki kételkedik benne, kérdezze meg tőlük.

Csitt! Csendesen!

- Színes képpel. -

Mindjárt ebéd után látogató ment Katiczához és Terihez. Senki ki nem találná, ha meg nem mondanám: a látogató nem volt más, mint az édes apa; a Katicza és Teri apuskája.

Ne gondolja senki, hogy ez csak amolyan apró-cseprő dolog! Nem bizony; nagy, nagy esemény ez. Az apus csak egyszer egy évben szokott látogatást tenni a gyerekszobában: karácsonykor, mikor ott állítják fel a temérdek apró gyertya lángjától sugárzó, aranyos, ezüstös diókkal, rezgő ezüstcsillagokkal, a kis Jézuska ajándékaival földíszített nagy karácsonyfát, a melynek legtetejében egy szép, fehér ruhás, fehér szárnyú angyalka mosolyog... Olyan cukros - cukorból való angyalka!...

Katicza és Teri persze nagyon szívesen látták a ritka vendéget. Odahúzták az asztal mellé a legnagyobb széket, a melyet a gyerekszobában találni lehetett, - de fájdalom, az apus még ezt is kicsinek találta; nem akart leülni, pedig Teri váltig tessékelt, sőt még le is törülte a kötője szélével a széket. S mondta, a hogy az anyustól hallotta:

- De, kérem, apus, csak tessék leülni, csak tessék! Csak egy perczre, kérem, még elviszi az álmunkat!...

No, ezt már nem akarta az apus, ezt már nem!... Kénytelen-kelletlen beleerőszakolta magát az apró székbe, s így szólott:

- Tudjátok, gyerekek: te is tudod, Katicza, te is tudod, Teri, hogy anyuskátok ma reggel kelt fel abból a nehéz, nagy betegségből, melyben két hosszú hétig sínylődött. Úgy-e mig beteg volt, imádkoztatok minden este, föltérdelve ágyatokban, hogy a jó Isten meg a jószívű angyalok, a kik az égből lenéznek rátok, hallgassák meg forró kéréseteket, imádságtokat, küldjenek gyógyulást anyuskának? A jó Isten, a jószívű angyalok meghallgatták forró kérésteket, imádságtokat; anyuskátok meggyógyult, s ma reggel már föl is kelt az ágyból, a hol hosszú két hétig sínylődött...

Az apus elhallgatott egy kicsit, aztán így folytatta:

- S most arra kérlek benneteket, Katicza, Teri: olyan csendesen legyetek egész délután, mint mikor mesét hallgattok. Mert anyuskátok a másik szobában alszik; fel ne ébreszszétek valahogy!...

- Oh, dehogy! - mondta Katicza. - Hisz nem vagyunk mi olyan kis lányok!

Kikisérték az apust az ajtóig; Teri módosan meghajtotta magát:

- Örültünk a szerencsének. Tessék meglátogatni máskor is!

Mikor az apus után becsukódott az ajtó, Katicza az ajkára illesztette a mutató újját.

- Csitt! Csendesen, Teri!... suttogta.

Lábújjhegyen ment az ablakhoz, lekuporodott a kis zsámolyra, s egy képes könyvet nézegetett.

Teri egyet pördült a sarkán.

- Csitt! Csendesen, Katicza! - suttogta, s lábújjhegyen ment a sarokba, a hol a babaágy dagadó fehér vánkosai között lehúnyt szemmel feküdt az ő szép babája.

Dísz-baba volt ez igazán, mert Teri még sohasem játszott vele. Soha, sohasem!... Egyszer vette csak a kezébe; akkor, mikor a babaágyba fektette, s azóta csak nézte, nézte, vágyakozva, sóvárogva... Mert ígéretet tett egyszer, akkor, mikor azt a nagy babát, a Lajos bácsi ajándékát eltörte, hogy ha még egyet kap, nem játszik vele...

Az anyus kételkedően mosolygott akkor:

- Nem fogod megtartani az ígéretet, Teri! - szölt szelíden.

- De megtartom, anyuskám, majd meglátod! - mondta Teri hevesen, bár titokban már bánta a hirtelen tett ígéretet.

Hányszor megbánta már azóta!..

Most is csendesen, mozdulatlanul nézte a babát, a mely nyitott szemmel feküdt a puha vánkosokon. Teri fájdalmas tekintettel nézte a baba leomló selyempuha szőke haját, hajnalpiros arczát - aztán hirtelen lehajolt s egy csókot nyomott a baba homlokára...

Olyan csend volt a gyerekszobában, hogy a légy zümmögését is hallani lehetett. Katicza elmélyedve olvasott. A kanári csicsergett csak néha halkan s a falióra ketyegett: «Tik, tak, tik, tak...»

Egyszerre... mi volt ez? Teri és Katicza egyszerre kapja fel a fejét. Halk nyöszörgés hallatszik a szoba egyik sarkából. Nini, hisz ez Manczika, Manczika, a ki eddig délutáni álmát aludta fehér függönyös bölcsőjében.

A nyöszörgés mind erősebbé válik. Katicza tanácstalanul néz Terire. Ha Manczika sírásba fog s az anyus felébred? Istenem, mit legyen?

- Vedd ki a bölcsőből! - mondja Teri, - az anyus is ki szokta venni, ha sír.

- S azután?... Azután mit csináljak vele?... s Katicza szorongva intett a bölcső felé.

- Aztán - tanácsolta Teri - aztán sétálsz vele, és azt mondod neki: «Csicsíjja, babuska, nem szabad rossznak lenni, nem szabad sírni! Aludj, babus, csicsíjja.»

Katicza elgondolkozott. Aztán hirtelen a bölcső fölé hajolt, s kiemelte a kis Manczit. Hányszor kérte már anyuskát, hogy engedje meg egy piczit csicsítgatni a babát, de anyus mindig azt mondta: «Gyöngé vagy még te ahoz!» - No hát most megmutatja, hogy nem gyöngé...

Lassan sétált föl-alá a szobában, s halkán dúdolta:

Csicsíjja, babuska,
Alszik az anyuska!
Maradj csak csendesen,
Aludj csak, kedvesem!

Mikor harmadszor járta végig a szobát, lihegve állt meg.

- Jaj... nem birom tovább... Nagyon nehéz... leülök egy kicsit... Adj egy széket, Teri!

Alig ült aztán le, Manczika, a ki a sétálás közben elcsöndesedett, újra kezdte a nyöszörgést. Mindig hangosabban, mindig erősebben... A két kis lány szorongva tekintgetett a szomszéd szoba ajtaja felé.

Katicza újból felállt és sétálni kezdett. Az arcza kivörösödött, majd elsápadt a nagy megerőltetéstől; a homlokán verejtékcseppek gyöngyöztek. Meg-megállt, s olyankor gyorsan, kapkodva vett lélegzetet... De ha arra gondolt, hogy a Manczika sírása felébreszthetné beteg édes anyját - akkor erőt érzett két gyöngé kis karjában, zihálva a fáradtságtól, szaggatottan, halkán dúdolta a csendesítő dalt:

Csicsíjja, babuska.
Alszik az anyuska!
Maradj csak csendesen,
Aludj csak, kedvesem!

Teri a nyomában lépegetett. Lábújjhegyen, s szorongva tekintgetett hol a másik szoba ajtaja felé, hol a Manczika sírásra összehúzott kis szájára, könnyes, gömbölyű arczára.

Különös, de nagyon megindító látvány volt: a két kis lány, a mint lábújjhegyen lépeget egymás után... Elöl Katicza, Manczikát ringatva a karján: barnafürtös fejecskéje fáradtan hajlik a baba fölé... Utána Teri, komolyan, szorongva tekintgetve hol jobbra hol balra...

Különös, de nagyon megindító ez; a hogy lépeget a két szerető szívű kis lány fel s alá a szobában, s dúdolja mind a kettő fáradtan, halkan zümmögve a csendesítő dalt: csicsíjja, csicsíjja!

- Nagyon elfáradtam... susog Katicza. (Nem mer hangosan beszélni mert hátha felébreszti az anyust). De oh, jaj! Alig ült le, a Manczika szája sírásra görbült, kék szeme tele lett könnyel, s hangosan, egészen hangosan, sírni kezdett! S ha egyszer Manczika isten igazában sírni kezdett, nem használt akkor semmiféle csendesítő!

Katicza megpróbált felállani. De nem tudott. Csüggedten, fáradtan emelte szép szemét Terire:

- Találj ki valamit, Terikém! Te olyan okos vagy!

Teri ránczba szedte a homlokát: gondolkozott. Egyszerre megvillant a szeme, verőfényes mosoly futott végig az arcán. Odasietett a babaágyhoz...

Egy pillanatig ott állt. Aztán lehajolt s kiemelte a babát a dagadó, hófehér vánkösök közül. Egy perczig szorongva nézte drága kincsét. Anyuskájára gondolt, megkeményítette a szívét, odafutott Katiczához, s Manczika elé tartotta a babát:

- Nesze, Manczika... neked adom. Nem bánom, ha széttéped is - csak ne sírj, csak ne ébreszd föl az anyust... A hangja remegett, ragyogó szeme könnyeborult... Oh, de mit meg nem tenne az ő anyuskájáért!

Manczika abbahagyta a sírást. Nefelejcskék szeme tágra nyílt, úgy bámulta azt a furcsa holmit, a mit Terike itt tartogat a szeme előtt.

Jaj, de szép! Jaj, de furcsa! De jó lenne megfogni!..

Kinyújtja két kis kezét... hopp! megvan! S e felett való örömeben a szájacskája nevetésre nyílik! Pufók kis arcán még úgy csillognak a könnyek, mint nyári eső után a gyémántként ragyogó esőcseppek a rózsa szirmán, de rózsabimbó-szája mögül már elővillannak gyöngyszem fogacskái... S egyszerre, a mint magához öleli a babát, mintha kis angyalok csöngetnének ezüstcsengőjükkel - rákezd a kaczagást!...

S az édes kaczagásra boldog nevetés felel a szomszédszoba ajtajából. A két kis leány megriadva néz oda: az egészséges alvástól kipirosodott arczczal anyuskájuk áll az ajtóban. Talán hallott, látott is mindent?... Ki tudja! - Meglehet...

Hozzájuk fut, s mindhármukat egy öleléssel öleli át.

- Édes drága kincseim! - szól boldog szeretettel.

S ekkor... ekkor furcsa dolog történt. Manczika eltolta magától az anyust. Magához szorította a babát, s piczi gödröskés mutató ujját az ajkához illeszti, mintha csendre intené az anyuskát. Gagyog valamit. De ki érti a Manczika gagyogását?...

Az ablakon bekandikáló napsugár, a ketyegő óra, az ajtónál leselkedő czicza: ők értették csak, mit mondott Manczika. Azt mondta:

- Csitt, csendesen! Alszik a baba!...

A csóka.

Honnan jöttél, kis csókácska?

- Az erdőből, kis vizslácska.

Mi van ottan az erdőben?

- Fürj meg fogoly nagyon bőven.

Hát haris?

- Van az is!

Van-e nyuszi, van-e róka?

- Annyi van, mint a csicsóka.

Oda, oda menjetek,

Tudom: lesz mit ennetek!

Hát egyéb még van-e ottan?

- Farkas is van, medve is van!

Van eszünk!

Biz oda mi nem megyünk.

Mátyás király fája.

- Rege. -

Azon a kellemes hegysímulaton, mely a Zugliget fölött emelkedő lejtőt mintegy sima lappá vágja, nem messze attól a már-már kipusztuló terebélyes bükkfától, melyet Vörösmartynk Norma-fának nevezett el: állt még 20-25 esztendővel ezelőtt egy vén fának végső romja épen egy kétfelé váló útnak közepén.

Budapest népe most is nagyon szereti azt a helyet járni. Más itt a fű, más itt a levegő, mint egyébutt; oly óriási fákat, oly gazdag növényzetet nem találni máshol. S ha az ember a virágos fűbe fekszik a vén terebély fák csillogó levelei alá, olyan csudálatos érzések lepik el; azok az arcza fölé hajló virágok olyan csodálatos dolgokat beszélnek neki, a mikre kívülők nem emlékszik senki.

Sokat nem tudni már abból, a mi elmúlt: ki élt itt? ki halt itt? de egyet tudott mégis minden ember: azt, hogy ama roncsolt törzs ott a kétfelé váló úton Mátyás király fája.

Telepedjünk le a vén törzs mellé a puha fűszálakra, s hallgassuk, mit beszélnek, mit regélnek a nagy királyról.

*

Mátyást, ki még gyermek volt és eszére már is férfi, vitéz apja egyszer felhozta magával Budára. Okos emberek, kiket meglepett a gyermek lángesze, azt tanácsolták szüleinek, hogy ne engedjék őt annyit tanulni, könyveskedni, mert bizony megárt az ifjúnak. Mátyást tehát elküldték a budai hegyek közé lovagolni, vadászni. A fiú úgy lőtt és nyargalt, mint a ki egyebet sem tanult.

A budai hegyek között még akkor szarvasok és özek jártak, s Garay, Bánfy, Ujlaky uraimék vadas kertjei nyitva álltak az úri vadászok előtt. Bánfy uram vadászmesterének laka ott állt a völgyben, egy kis irtvány közepén, annak volt egy kis leánya, Rózsa. Ide, e kis vadászlakhoz szeretett Mátyás ellátogatni; itt elereszté lovát és lerakta fegyvereit, s eljátszadozott, elbeszélgetett a kis Rózsával. Mátyás kilencz éves volt akkor és Rózsa hét. Mátyás szeretett a jövő dicsőségéről beszélgetni Rózsával, ki levélkoszorút fűzött kalapjára.

„Majd ha én olyan nagy úr leszek, mint az apám, kormányzó, első hadvezér, talán több is: milyen szépet csináltatok én ebből az országból! Budavára közepére építtetek egy új tornyot, nyolczszegletűt, mindenik oldalán lesz egy olyan alkotmány, a mi az időt fogja mutatni arany kigyófejjel, s kalapácsal üt hozzá minden órát.”

A kis Rózsa alig hihette, de nem mert ellene mondani.

„Oda a bástya végére építtetek egy nagy palotát oszlopokkal, márvány szobrokkal, a milyen még nem volt az országban: száz szoba lesz benne.”

„Ah - sóhajtott fel a kis Rózsa - ki fog aztán abban a sok szobában lakni?”

Mátyást nem akasztotta meg a kérdés; az ő képzelete sokkal gazdagabb volt, mint hogy száz szobát be ne tudott volna népesíteni. Hamarjában úgy megrakta a ragyogó szobákat tanácsbeli nagyurakkal, tudósokkal, művészekkel, hogy saját magának helye sem maradt benne. A min a kis Rózsa nagyon jóízűt nevetett.

Mátyás ezen sem jött zavarba; egy új homlokzatot épített hozzá, az lesz a legpompásabb hely. A márvány erkélyekről épen a Dunára látni, azon túl népes falvak; a parton pompás épületek, nagy tárházak külföldi kereskedők számára; egy nagy palota, akkora, hogy negyvenezer diák elférjen benne s mind az ő költségén tanuljanak diákul olvasni!

„Majd meglátod, - mondá Mátyás a kételkedő kis lánynak - majd te ott ülsz az arany rácsos erkélyen, s látsz a Dunavizen alúlról pompás hajókat jönni felfelé: ötszáz vitéz mindegyik hajóban, száz ló húzza a parton. Aztán ott a palota előtt megállnak egyenkint a hajók; pompás vértés, buzogányos hadak szállnak le róluk; vitéz hadvezérek aranyos mentékben, tündöklő kardokkal, valamennyi előtt a vezér maga: ezüst pánczéban, tomboló paripán. Az emberek kérdezik egymástól: ki az? és felelnek egymásnak. „Mátyás jött meg török hadból, hozott diadalt és elfogott zászlókat!” És te azt onnan felülről fogod nézni.

A kis lány rábámúlt a beszélő fiúra; azután nagyot sóhajtott: „Sohasem lesz abból semmi”.

Mátyás föl pattant e szóra, mely kétségbe vonta nagyravágyó lelke álmait és azt mondá a leánynak:

„Azért is meglátod, hogy mind úgy lesz, a hogy én mondtam; vagy ha nem hiszed, ültessünk ide egy hársfát, a hol mostan ülünk. A hogy az a fa meg fog nőni szépen, úgy nő meg az én hírem is.”

A kis Rózsa elnevette magát. Ugyan ki ültetne most fát? Hiszen nyár van, ilyenkor az nem éled meg. Nem tudod?

„De ha én akarom, hogy megéledjen!” kiáltá makacsúl a gyermek.

A lányka megint kinevette. „Nem parancsolsz ám a fának. Még ha király volnál, sem parancsolnál neki. Ha most elvágod a gyökerét, elszárad, ha arany földbe ülteted is”.

„Földestül együtt hozom el a csalitból, úgy ültetem ide.”

„Hát azután?”

„Azután te mindennap megöntözd.”

„De messze ide a forrás!”

„Ha te engem szeretsz, elhozod messziről is rá a vizet.”

A kis Rózsa megígérte, hogy mindennap megöntözi a fát reggel is, este is.

„Aztán ha megeredt a fa, én belemetszem a nevüket meg az ország czimerét és az ott fog látszani száz meg száz esztendő múlva is; és addig sohasem múlik el Magyarország.”

„Az nagyon szép lesz!”

Most már Rózsának is tetszett a gondolat; ő maga biztatta Mátyást, hogy tegyék ezt meg mindjárt; futott haza ásóért, öntözőért, segített a sűrű csalitban egy szép, egyenes növésű fiatal hársfát keresni. Mátyás kiásta mellőle köröskörül a földet, nagy fáradsággal ketten kiemelték helyéből és elvitték addig a pázsitos lapályig, a honnan Budára lenéztek az imént. Ott beásták a fiatal csemetét, megöntözték, s megígérték, hogy holnap megint fel fogják keresni s addig öntözik, a meddig meg nem éled.

És a hársfa különös csodára, nyár derekán szépen megéledt; régi leveleit elhullatta, újakat hajtott helyettük. A gyermek bevészte a fa kérgébe a két név kezdőbetűit és föléje az ország czimerét. A fa még be is forrta a sebet őszig, a mikor Mátyást ismét Erdélybe vitték Hunyad várába.

A kis Rózsa egyedül maradt a hársfával és Mátyásról soká hírt se hallott. De ő azért hű őrizője és öntözője volt mindig a fiatal fának. Később virágos kertet alakított a hársfa körül és úgy nőtt fel, úgy élt igen-igen magas életkort egyedül, ápolgatva a kedves fát és virágait.

Egyszer, mikor Mátyás már király volt, a budai hegyek közt lovagolva, meglátta a szép kertet és a viruló hársfát; megemlékezett gyermek-álmairól s csinos lakot építtetett a fa őrizőjének és holtá napjáig való tartást rendelt számára; megparancsolva azt is, hogy a fát és annak őrizőjét senki bántani ne merje. És a gondosan ápolta nőtt és fejlődött oly erősen, mint egy sem az erdő fái közül, s Rózsa tudta, hogy minden új hajtása Mátyásnak újabb diadalát, újabb ragyogó hősi tettet jelenti. Egyszer azonban 1490-ben április hatodikán iszonyú zivatar dúlt a budai hegyek között, s a fa legfelső koronáját letörte.

Rózsa tudta, hogy ez Mátyás halálát jelenti, s térdre borulva buzgóan imádkozott az elköltözött nagy király lelke üdveért. És valóban Mátyás abban az órában meghalt.

Rózsa túlélte a királyt, túlélte még a nemzet dicsőségét, túlélte a Mohácsnál sírba szálló hazát. Százöt éves korában halt meg abban a kis házban, melyet Mátyás a fa őrizője számára építtetett. Azt mondják, még akkor is nagyon szép volt, mint egy angyal, mint egy szent!

A hársfa pedig még aztán is egyre nőtt és nem hajtott a világ folyására. Daczolt vézszelviharral, míg egyszer aztán egy haragos villám ketté nem hasította. Még így is évek kellettek hozzá, míg végkép elpusztult, s ma már csak az öreg emberek emlékeznek rá, hogy hol állt, hol virult Mátyás király fája.

Nem is maradt ott fenn a rég letűnt időből egyéb, mint egy piros rózsabokor a Rózsa kertjéből s leveleire írva ez a rege a király fájáról.

Arany szobra előtt.

Szegény volt a származása,
Nem volt földje, pénze,
Mégis tenger kincset hagyott
Magyar nemzetére.

Minden szava, a mit megírt,
Drága gyöngy minékünk.
Fényes neve, arany tolla
Örök büszkeségünk.

Imádságos könyv a könyve,
Annak, a ki szenved,
Oktatója, biztatója
Az elcsüggedettnek.

Az érzése magyar érzés,
Szívünkbe hat mélyen,
S a jókedve ragyogó, mint
A csillag az égen.

Pedig ő már régen nyugszik
Odalent a sírba,
S „száll az ének szájrúl-szájra,”
A hogy egykor írta.

A kis muszka.

- Elbeszélés. -

Sohse láttam még olyan kemény harczokat, mint a szentgyörgymezei gyerekháborúk voltak. Hahó! azok voltak csak a szép napok! Sok, sok esztendő elmúlt azóta, de mikor eszembe jutnak, még most is fölbuzog rájuk a vérem.

Télen, nyáron egyaránt kivonúlt a mi kis csapatunk a szentgyörgymezei harctérre trombitaszóval, dobpergéssel. Az emberek csodálkozva nézegettek bennünket.

- No, no - mondogatták, - nem lesz ennek jó vége. Ezek a gyerekek egyszer csak megrohanják a várost és elfoglalják.

A mi hadseregünk pedig két részre oszlott a szentgyörgymezei síkon. Egyik fele volt a magyar, másik a muszka. Magyarok és muszkák zajos harci kiáltások között összeütköztek és mivel muszkának rendesen csak kevés fiú vállalkozott, a magyarok a szegény muszkákat rendesen el is verték amúgy magyarmiskásan.

A magyarok vezére mindig a híres Rosta Marczi volt. Sem a kis városkában, sem a környéken nem akadt nálánál vitézebb vezér. Egyetlenegyszer vesztett csak csatát, akkor is egy váratlan, előre nem látott esemény folytán. Egy napon tudniillik elmulasztotta fölmondani édes apjának a leczkéjét és úgy ment ki a csataterre. Már szemben állt egymással a magyar és muszka hadsereg, már elkiáltotta Rosta Marczi, hogy: előre... mikor hirtelen a háta megett termett az apja egy mogyorófapálczával. Marczi öcsénk hamarjában azt gondolta, hogy ő lett a muszka, mert ezt a csatát elvesztette. Nem is volt rá több eset, hogy a vitéz vezér leczkefölmondás nélkül ment volna az ütközetbe.

Mondom, nem akart senki muszkának állni, még kevésbé muszka vezér lenni, mert ez nagyon veszedelmes dolog is volt. A kis magyar vitézeknek ugyanis az volt a fő büszkeségük, hogy a muszka vezért mennél jobban elverjék.

Akadtt azonban mégis egy vézna fiúcska, a ki elvállalta mindig a muszka vezéri rangot. Tomasov Gregornak hitták, de mi csak Tamásnak szólítottuk. Anyja, a ki özvegyasszony volt, valahonnan Oroszországból vándorolt be hazánkba és megtelepedett a mi kis városunkban. Bánatos arcú, fekete ruhás asszony volt. Tudja Isten, kit gyászolt: a férjét-e, vagy az atyját, vagy az édes anyját...? Hiszen abban a nagy, kegyetlen országban mind a háromtól megfosztották.

Hát elég az hozzá, akadt vezére a muszka csapatnak. Hej, micsoda háborúkat viseltünk! Mikor télen, jó meleg ruhában kivonúltunk a Szentgyörgymezőre, ott állott már készen a hóember. Hóból volt a feje, hóból a lába, karja és ruhája, jégcsapból a szakálla. Hogy a feje meg ne fázzék, egy nagy kosarat borítottunk rá. Megbillent a kosár s úgy látszott, mintha a hóember félrekapott kalappal állna ott, kezébe szorított, vállravezett söprővel. Ez a hóember volt a mi várunk, ezt kellett elfoglalnunk.

A hóembert körülfogta a muszka csapat, hogy megvédelmezze a magyaroktól.

Az volt ám a támadás! Szabadi Gergő megfújta a trombitát, Rosta Marczi pedig kiadta a parancsot:

- Tüzelj!

Repült a sok hógolyóbis az ellenségre, mint a villám. A ki egyet eldobott, gyorsan lehajolt és csinált hirtelen másikat. Hullottak a hóbombák, vége-hossza alig akart szakadni. És ne higyjétek, hogy fáztunk. Dehogyan fáztunk. Melegünk lett, az arcunk kipirult, csak az ujjaink gémberedtek össze a hideg hótól.

Repült a sok golyó szakadatlanul. Egyik a hóembert találta, piff! lehullott a karja, kiesett a söprű a kezéből, másik a lábát érte, puff! eltörött a lába, a harmadik lyukat fúrt rajta, a negyedik, ötödik megingatta, megmozdította s egyszerre csak kosarastól, kalapostól lezuhant a földre. Lett belőle, a mi volt, hó, puszta hó.

De az ellenség is vitézül tartotta magát. Repültek a golyók ránk is, különösen a kis Tamás oly ügyesen dobálta, hogy mindig fejbe találta Rosta Marczit.

A kis Tamást sok golyó találta. Mindenki csak rá célzott, mert tudtuk, hogy ha ő megszalad, utána fut a serege is. De ő nem futott meg. Büszkén állt a vár kapuja előtt, rendületlenül állotta a golyókat és biztatta a katonáit.

A magyarok azonban mindig közelebb mentek. Többen voltunk, bátran nyomultunk előre. És minél közelebb mentünk, annál jobban megijedtek a muszkák, sőt végre meg is futamodtak.

Mindenki megfutott, csak a vezér állt daczosan, a kis Tamás. Nem adta meg magát, pedig már megfogták a karját, leteperték a földre és meghempergették a hideg hóban.

- Add meg magad, muszka!

- Nem adom, nem adom!

A magyarok harsogó kiáltásba törtek ki: le vele! le vele! - és havat szórtak a fejére, havat dugtak a nyakába.

A kis Tamás csak a fogát csikorgatta. Sírni szeretett volna, de szégyelte vezér léteére. S ki tudja, mi mindent nem csinálnak vele, ha Rosta Marczi közbe nem lép.

- Ne bántsátok már, nem illik az ellenséget bántani, ha egyedül van. Majd holnap újra kezdjük.

Az ellenség tehát megszabadult. Lerázta magáról a havat és haza bandukolt az édes anyjához.

Másnap megint kivonultunk a Szentgyörgymezőre. Vártuk, vártuk a kis Tamást, de csak nem jött. El is küldtünk érte egy kengyelfutót, de az szomorú arczczal jött vissza.

- A kis Tamás beteg, nagyon beteg.

... Beteg, nagyon beteg! Istenem, hogy megdobbant a szívünk. A mi kis Tamásunk beteg. Mert szerettük ám nagyon mindnyájan. Jaj, ha a tegnapi harcztártott volna meg neki!

Nem volt többé kedvünk a játékhoz. Szóttlanul széledtek el a fiúk. Rosta Marczi meg én elmentünk a Tamásék lakására.

Emlékszem arra a szomorú napra. Félénken kopogtattunk az ajtón, de a cseléd nem eresztett be. Azt mondta, most az orvos úr van bent. Hallgatóztunk az ablak alatt és szívszorongva néztük a lebbenő árnyakat. Mintha egy magas férfi oda lépne az ágyhoz, lehajol hosszasan, aztán lassan fölemelkedik. Valamit mond, a mire egy asszony kétségbeesve, rimánkodva emeli föl összetett kezét, Istenem, Istenem, mit mondhatott? Nemsokára kilépett az orvos a szobából és mi besurrantunk.

Ott feküdt a szegény Tamás az ágyon, lázas arczczal, ziháló mellel. Mellette ült a bánatos özvegy zokogva, kezét tördelve:

- Nem lehet segíteni, nem lehet!

Halkan ketyegett a kakukos óra, hangosan dobogott a szívünk. Nem mertünk mocczanni, nem mertünk szólani, úgy bámúltuk ijedt arczczal kis pajtásunkat.

Végre Rosta Marczi visszanyerte bátorságát, odalépett az ágyhoz, megfogta a szegény Tamás kezét és megindulva szólott hozzá:

- Tamás, kedves Tamás, ismersz-e? Én vagyok, Marczi.

Szegény Tamás nem felelt. Zavaros szemmel nézett, fuldokolva lélegzett s csak úgy a foga között mormogta lázban égő ajka:

- Nem adom meg magam... nem adom...

Pedig mégis megadta magát. Harmadnapra eltűnt a pirosság az arczáról, megnémult az ajaka, lecsukódott a szeme örökre. A kis Tamás meghalt. Itt hagyta az édes anyját és itt hagyta szerető pajtásait.

Szomorúan kísértük ki a temetőbe. Sűrűn hullott a hó, eltakarta a szentgyörgymezei harcz nyomait is. De eltakarta csakhamar azt a kis sírdombot is, melyre sírva borúlt rá a bánatos arczú özvegy és a melynél könnyezve állottunk mi, a pajtásai. A kis muszka itt hagyott bennünket örökre.

Az erdők királya.

Ágas-bogas szarvas
Az erdők királya,
Széles birodalma
Szabadság országa.

Trónjára ha föllép,
Magas bércztetőre:
Nem csörget bilincset,
Hogy féljenek tőle.

Dalosajkú madár,
Sűrű lombok alól,
Erdők királyának
Szabadságról dalol.

Hódolva tekint föl
A rengeteg rája:
„Szabadság! Szabadság!”
Zúgja minden fája.

Zúgja a patak is,
Zizegi a fűszál...
Mint egy szent imádság,
Az egekbe fölszáll.

A végtelen égnek
Tiszta boltozatja,
Az örök szabadság
Képét ragyogtatja.

TARTALOM.

A kőművesék Juliskája. Irta *Krasznainé*
Hajtják a tehenet. Irta *Pósa Lajos*
Guri, guri, hógolyó! Irta *Makai Emil*
Kolczvár regéje. Irta *Hetyey Gábor*
Az okos hangyák. Irta *Tóth Béla*
Jancsi. Irta *Zsiga Elek*
Ki a nagyobb? Irta *Tutsek Anna*
A tavasz megérkezése. Irta *Pósa Lajos*
Öntözködés. Irta *Pósa Lajos*
A Nuska és a Luska. Irta *Herman Ottóné*
A nagy alvó. Irta *Pósa Lajos*
A seregély.
Darázs bácsi. Irta *Ujfalusi Sándor*
Gyuri vadász. Irta *Szomaházy István*
Mit dalol a dalos madár? Irta *Pósa Lajos*
Az Isten kincses kamrája.
Alázatos szolgálja! Irta *Pósa Lajos*
A Feri pénze. Irta *Thury Zoltán*
Piros pünkösöd napján. Irta *Pósa Lajos*
Egy levél. Irta *Mocsáry Béla*
A kis gazdasszony. Irta *Egri György*
A szabad madár. Irta *Pósa Lajos*
Ősz. Irta *Pósa Lajos*
Téli etető az erdőben. Irta *Bársony István*
Fohász. Irta *Pósa Lajos*
Matyi a levegőben. Irta *Gárdonyi Géza*
Piroska beteg. Irta *Ujfalusi Sándor*
Gyí, lovam! Gyí, Fakó! Irta *Tábori Róbertné*
Küsmöd katonája. Irta *Pósa Lajos*
Özveggy Miskolczi Mártonné kacsái. Irta *Nógrádi Pap Gyula*
A pojácza kapitány.
A madaraktól is lehet tanulni. Irta *Endrődy Sándor*
Núnó és Nünüke. Irta *Bródy Sándor*
Csitt! Csendesen! Irta *Barta Irén*
A csóka. Irta *Nógrádi Pap Gyula*
Mátyás király fája. Irta *Jókai Mór*
Arany János szobra előtt. Irta *Gerő Károly*
A kis muszka. Irta *Sebők Zsigmond*
Az erdők királya. Irta *Pósa Lajos*